

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

České dějiny

Autoreferát (teze) disertační práce

Mgr. Eva Jarošová

Nad hrobem mrtvého památku učíš.

Hmotná funerální kultura raného novověku na příkladu Prahy.

Make a monument over the grave of the dead.

Material funeral culture of the early-modern period using Prague
as an example.

Vedoucí práce: doc. Mgr. Marie Koldinská, Ph.D.

2023

Úvod

Tématem disertační práce jsou památky hmotné funerální kultury, zejména náhrobky a kamenné epitafy z let 1500–1650 na území Prahy.

Práce analyzuje 592 záznamů o těchto památkách a hodnotí je z hlediska funkčního i obsahového, nesnaží se být přitom pouze prací historickou, ale spíše fúzí relevantních přístupů a disciplín k dané problematice, jakými jsou zejména dějiny umění, archeologie či antropologie. Cílem bylo dosáhnout plastického vykreslení hmotné funerální kultury v raně novověké Praze a odpovědět na otázku, jaký byl charakter jejích funerálních památek. Propisovalo se do něj např. multietnické a multikonfesní složení hlavního města na přelomu 16. a 17. století?

Práce proto není, ani neměla být soupisem či edicí (byť kritickou), jakýmsi katalogem sepulkrálních památek daného období na území Prahy, byť takový katalog tvoří základ jejího výzkumu.

Metodika

Pro zachycení a následné zhodnocení pražského náhrobního fondu byla vytvořena databáze v programu Microsoft Access, do které byly zahrnuty monumenty jak existující, tak ty, které dnes již sice nejsou, jejich existenci však máme v sekundární literatuře hodnověrně podchycenou. Sběr dat do databáze se tudíž odehrával kombinací několika metod – jednak terénním výzkumem *in situ*, jednak excerpcí dat ze sekundárních pramenů. Mezi nejvýznamnější sekundární prameny patří topografické soupisy památek, jejichž první exempláře vhodné pro náš výzkum se objevují v období baroka – jsou to jednak Balbínova *Miscelanea*,¹ jednak obsažnější Hammerschmidtův *Prodromus*.² Následuje osvícensky podrobná pražská topografie od Jaroslava Schallera,³ až se v první polovině 19. století začínají objevovat i soupisy zaměřené již výběrově, buď na jedno historické období či geografické

¹ BALBÍN, Bohuslav: *Miscellaneorum historicorum regni Bohemiae Decas II. Liber I.*, Pragae 1687.

² HAMMERSCHMIDT, Jan Florián: *Prodromus gloriae Pragenae*, Praha 1723.

³ SCHALLER, Jaroslaus: *Beschreibung der Königlichen Haupt und Residenzstadt Prag sammt allen darin befindlichen sehenswürdigen Merkwürdigkeiten. Bandt 1–4*, Prag 1794–1797.

vymezení, často motivované vlasteneckým či nacionálním cítěním. Své detailní popsání historie farnosti svatojindřišské⁴ a kláštera na Karlově⁵ tak tehdy sepsal např. Karel Navrátil.

Roku 1893 pak byl založen nejdůležitější český topografický podnik, Archeologická komise (oficiálně Stálá komise České akademie ku prozkoumání a zachování dávnověkých památek země, jejích dějin, literatury a umění), která si vytkla za cíl vydat *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém*, přičemž soupis Prahy měl tvořit samostatnou ediční řadu. V rámci pražské edice však vyšlo jen popsání památek Hradčan, resp. chrámu sv. Víta, jehož autorem byl kanovník a pražský biskup Antonín Podlaha spolu s Kamilem Hilbertem.⁶ Vzhledem k tomu, že popis vyšel v době, kdy byla katedrála nedostavěná, dají se její další osudy poměrně detailně zkoumat na stránkách výročních zpráv Jednoty pro dostavbu katedrály sv. Víta.⁷

Jinak však byla další práce na *Soupisech* výrazně narušena oběma světovými válkami, přičemž v případě Prahy se na práci nepodařilo navázat v podstatě po celé dvacáté století. Až r. 1994 došlo na Ústavu dějin umění AV ČR k vytvoření oddělení uměleckohistorické topografie Prahy, které postupně vydalo čtyři díly *Uměleckých památek Prahy*,⁸ ke kterým následně přibyly ještě dva svazky obsahující ostatní části tzv. Velké Prahy.⁹

Všechny tyto topografické památky pomohly výrazně k budování databáze, která byla dále doplněna o excerpci archivních fondů, zejména Wunschwitzovy genealogické sbírky,¹⁰ která vznikla jako výraz autorova dobového zájmu o heraldiku a genealogii. Z podobných pohnutek sestavil svou sbírku i Rudolf Vratislav z Mitrovic,¹¹ avšak sbírka pomůže především badatelům zajímajícím se o mladší materiály, neboť ty starší jsou víceméně opisy sbírky Wunschwitzovy.

⁴ NAVRÁTIL, Karel: *Paměti hlavního kostela farního, fary a školy sv. Jindřicha a sv. Kunhuty v Novém Městě pražském*, Praha 1869.

⁵ NAVRÁTIL, Karel: *Paměti kostela Panny Marie na nebe vzaté a sv. Karla Velikého a bývalého královského kláštera řeholních kanovníků Lateranských sv. Augustina, nyní městské nemocnice, na Hoře Karlově v Novém městě Pražském*, Praha 1877.

⁶ PODLAHA, Antonín – HILBERT, Kamil: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. I., Král. hlavní město Praha: Hradčany. Metropolitní chrám sv. Víta*, Praha 1906.

⁷ Vydávané buď jako *Ročník Jednoty Svato-Vítské na rok (...)*, Praha 1863–1907, nebo jako *Výroční zpráva Jednoty pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta na Hradě pražském*, Praha 1887–1947.

⁸ VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov*, Praha 1996.

BAŤKOVÁ, Růžena (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1)*, Praha 1998.

VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*, Praha 1999.

VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany*, Praha 2000.

⁹ VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy: Velká Praha. 1, A-L*, Praha 2012.

VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy: Velká Praha. 2, M-Ž*, Praha 2017.

¹⁰ NA Praha, Fond 98, Sběrka genealogicko-heraldická Wunschwitzova.

¹¹ ANM, sbírka CH (= Genealogická a heraldická sbírka Rudolfa Konstantina Vratislava z Mitrovic).

Zájmem o genealogii a heraldiku byl veden i Bartoloměj Paprocký z Hlohol, jehož *Diadochus*¹² rovněž pomohl vyplnit některá slepá místa v databázi. Heraldicko-genealogická zájmy provází badatele zachycující pražské funerální památky prakticky dodnes. Důležité příspěvky k tématu tak učinili zejména Zdeněk Kolovrat,¹³ Milan Hlinomaz¹⁴ či Jan Loch.¹⁵

V některých případech byla rovněž možnost doplnit databázi o zpracované fotografické fondy¹⁶ či o zprávy z umělecko-historických průzkumů památek.¹⁷ Databáze byla též komparována s Epigrafickou databází, vytvořenou a zpracovávanou Ústavem dějin umění AV ČR.¹⁸

Tímto způsobem se do databáze podařilo sebrat skoro 600 záznamů o náhrobcích, které byly následně podrobeny analýze. Pro analýzu bylo stanoveno několik kritérií, jejichž základní možnosti nastínil např. Jiří Roháček ve své metodice.¹⁹ Jak ale sám připouští, u primárně neepigrafických prací je třeba údaje „smysluplně redukovat směrem k přijatelnému kompromisnímu řešení.“²⁰ To se stalo i zde, a tak základní kritéria pro zhodnocení databáze tvoří datace a lokace monumentu a jméno jeho zesnulého. Dále byla věnována pozornost materiálu, nápisovému písmu a samotnému náhrobnímu nápisu. Zajímalo nás také, zda monument patří ženě, dítěti či rodině, jestli je figurální, znakový či prostě nápisový, a co obecně komunikuje se svým okolím prostřednictvím nápisu či vizuální složky. Kde to bylo možné, byl pořizován i obrazový doprovod.

¹² PAPROCKÝ Z HLOHOL A PAPROCKÉ VŮLE, Bartoloměj: *Diadochos (...)*, Praha 1602.

¹³ KOLOWRAT, Zdeněk: *Náhrobníky a epitafy v pražských kostelích*, Časopis rodopisné společnosti československé 3, 1931, s. 65–83 ; IDEM: *Náhrobníky a epitafy v pražských kostelích. Chrám P. Marie pod řetězem v Praze III.*, Časopis rodopisné společnosti československé 4, 1932, s. 10–17.

¹⁴ HLINOMAZ, Milan: *Náhrobníky a epitafy ve strahovské bazilice*, Praha 1998.

¹⁵ LOCH, Jan: *Kostel sv. Havla na Starém Městě pražském: náhrobníky a heraldické památky: (pohled do minulosti)*, Praha 2014; IDEM: *Kostel sv. Haštala na Starém Městě pražském: heraldické a sepulkrální památky*, Praha 2020; IDEM: *Náhrobníky a epitafy v chrámu Matky Boží před Týnem v Praze 1 – Staré Město*, Praha 2012.

¹⁶ Např. Sudek projekt Ústavu dějin umění AV ČR: [online] <http://www.sudekproject.cz/>

Naopak soubor fotografií renesančních náhrobků z kostela sv. Benedikta ve Sběrce fotografií AHMP je nezpracovaný a tudíž nepřístupný.

¹⁷ Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště Praha, viz seznam použité literatury.

¹⁸ [online] <http://fmdata.udu.cas.cz/databases/epigraficka-database>

Jedná se o do značné míry databázi zatím pracovní, neustále doplňovanou.

¹⁹ ROHÁČEK, Jiří: *Epigrafika v památkové péči*, Praha 2007.

²⁰ IBID., s. 24.

Soubor | Vytvoření | Externí data | Databázové nástroje | Pole | Tabulka | Mistrůve tabulky
 Zobrazení | Vytvořit | Kopírovat | Kopírovat formát | Filtr | Všechné | Odebrat seznam | Přepnout filtr | Aktualizovat vše | Uložit | Odstranit | Další | Najít | Najít | Najít | Najít
 Zobrazení | Schránka | Filtr | Seřadit a filtrovat | Záznamy | Formátování textu

Calibri | 11 | Bold | Italic | Underline | Text color | Background color | Font color | Font size | Font style | Font weight | Font color | Font background color

II - I	Kostel	lokalizace	jméno	dochovaný	povolání	materiál	písmo	jazyk	text	datum	dětský	ženský	rodinný	venování	překlad	
28	Lapidarium	z Beateuské kaple	Jan Teřfil z Čejlperku a Estera Teřflová ze Streitenfeldu	Ano	sym kupce	mramor, měchy	gotická minuskula	Čeština	(A1) Památka Pohřbu / Slovuťneho Pana Gana Brykoe z: / perglu Panj Estery Teřst. - we z D. / s dedly gdn, kterýchto mrtwa tela / tuto w Panu odpocziwagi oczekawagicz Slaw / nebo od Mrtwych Wzkřizzeny Panie (A2) Památka Pohřbu / Slovuťneho Pana Gana Teřffile z (C) zeyl / Perku (a) Panj Estery Teřffil (o) we z Strey / tořfeldu s dedly gdn. R. ET ILLUSTRIS. D. D. JOHANNES A METICHEN BARON. IN GIESSEN ET RATIBOR. S. JOHANN. CRONIN. S. F. MILES ET COM. IN KLEIN OLS. RVODL. C. I. R. IMPERCONSULET CVBIC LA. OBIIT. PIE IN CH. DIE 29 IV. AN. A. D. DOM. M. CDX. DVM. VMSSET. AN. LXI. DIES 4. SEPT. ILLUS JACET HIC ANTE PEDES SVB SIGNO ARMOR. BALIASAR ET GEORGI. BARON. IN G. LET RATIFRATRI BENE MERITO. P. C.	1606	☐	☐	☒	☐	Chytový a nejjasnější pan z Metichenu ve slezské a Ratibor. Bratr ryřil řadu sv. Jana Jerusalemského a komtur v Malé Olešnici krále a dšate Rudolfa II rada a komoř zemřel zbožně v Kristu 29. června Léta Paně 1610. když se dožil 61 let čtyř dnů. Pohřbeni leží zde pod patou (pomníku) pod znaky erbu Baliasara a	
29	Panna Marie pod řetězem	Severní (levý) pilř pod křuchou	Johan z Meřychu (Jan z Meřychu a Četova)	Ano		Maltazský ryřil, komorník R II silveněky	kapitála	Latina	(A1) Her Hans Gregor Treyster zu herberstein Neyberg und Guethehag des erztzerzog Ferdinanden mundtschneck ist vor seine her erschossen worden am III tage Aprilis Anno 1548 Jar der seeł got genad	1548	☐	☐	☐	Pan Hans Gregor svobodny pan z Herbersteinu, Neyperku a Guethehagu, číšnik arcivévody Ferdinanda byl z tohoto světa k panu povlán III dne dubna roku 1548. Bůh buď milostiv jeho duši		
30	Chráni sv. Vřta	Hasenburská kaple, jižně u vřvodu do severní bočni lodí	Hans Gregor Herberstein z Neuburgu	Ano		číšnik arcikněze Ferdinanda	opuka	opuka	fraktura	Němčina						
31	Chráni sv. Vřta	Hasenburská kaple	Jakub Půskovic z Půskovic	Ano			opuka	kapitála	Latina	M. M. / D. IACOPO. PROSKOWSKI A PROSKAWCZ BARONI LIBERO / ANTIQVAE NOBILITATIS ET VIRTVTIS VIRO / QUI PVGNANS GRAVITER REPRESSIT HASTAS TVR CHARVA / QVATER HIC PEREMPTVS ICTV IAMI FRACTAE OCCVBIT / SODALVS HASTAE. ECTOR MANIBVS VT QVIES SIT OPTES S. / PRO TE PROVE ALIS PIE ET PRECATVS DISCAS SERVA / NON IOCO ESSE AGENDA / HODIE MIHI GRAS TIBI // IOANNI POPEL FAMILIAE BARONVM A LOBKOVICZ / SENIORI. CVRIAE REGNI BOEMAE IVDICI PRIMO / AC IVSDEM REGNI CVRIAE SVPERMO PRAEFECTO ANNO 1569 DIE 6 IVNY AETATIS 79 / VITA FVNCTO GRATA POSTERITAS	1567 (+1545)	☐	☐	☐	☒	(Před v boji proti Turkům, monument nechal zřidit jeho bratr Jiří 1567).
32	Chráni sv. Vřta	Kaple sv. Ondřeje (Martinská), západní stěna	Jan Popel z Lobkovic	Ano		dvorský sudí, nejvyšší dvorský sudí a dvorský hofmistr	mramor, bílý a červený	kapitála	Latina	HODIE MIHI GRAS TIBI // IOANNI POPEL FAMILIAE BARONVM A LOBKOVICZ / SENIORI. CVRIAE REGNI BOEMAE IVDICI PRIMO / AC IVSDEM REGNI CVRIAE SVPERMO PRAEFECTO ANNO 1569 DIE 6 IVNY AETATIS 79 / VITA FVNCTO GRATA POSTERITAS	1594 (+1569)	☐	☐	☒	Dnes mně, zitra tobě. // Jan Popel z rodu panů z Lobkovic, země české dvorský sudí a nejvyšší sudí a té země nejvyšší hofmistr roku 1569 dne 6 července ve věku 79. Napříkladnému životu vděčil potomci. (?)	

Členění práce a kapitoly

Vzhledem k tomu, že cílem bylo plastické vykreslení funerální kultury v raně novověké Praze, detailní analýza databáze, kterou se zabývá kapitola sedm, by sama o sobě pro tento úkol nestačila. Funerální kultura je výsledkem dlouhodobých procesů ve společnosti, a proto jsme i tu pražskou považovali za nutné zasadit do širšího geografického i společenského rámce, který by nás v mnoha případech vůbec seznámil s fenomény, se kterými se v Praze (ne)potkáváme. Druhou důležitou úvahou, která hrála roli při sepsání poměrně obsáhlé první kapitoly, byl fakt, že se v Čechách nesetkáváme s uceleným výkladem dějin funerální kultury. Během psaní předkládané práce tento dluh do jisté splatil monumentální katalog *Monumenta mortis et memoriae: sepulkrální skulptura ve výtvarné kultuře českého středověku*²¹ Jana Chlíba a Jiřího Roháčka, jak už ale název napovídá, katalog se soustředí na památky středověké, jejichž horní hranici tvoří rok 1526.

První kapitola práce tak čtenáře seznamuje nejen s vývojem evropské funerální kultury a důležitými východisky jejího vývoje, ale také s poměrně detailním popisem funerálních, resp. sepulkrálních monumentů, neboť jejich typologické určení je i dnes z hlediska metodologie problém. V českém historickém bádání totiž dosud neexistuje pro tyto památky jednotná terminologie, ostatně i pojmy funerální a sepulkrální se užívají v mnoha případech spíše volně.²² Různou míru termínů sice konstituují rozličné výkladové slovníky dějin umění,²³ badatelé v oboru však zatím na společnou řeč úplně nepřišli – zatím poslední pokus o její ustanovení se odehrál v rámci konference *Epigraphica & Sepulcralia*, kde se na dané téma konal kulatý stůl.²⁴

Česká věda je zde svým způsobem rozkročena mezi tradicí německou a anglosaskou. Zatímco v prvním případě vidíme použití velkého množství pojmů ve snaze diferencovat od sebe

²¹ CHLÍBEC – ROHÁČEK, *Monumenta*, Praha 2022.

²² Je možné setkat se jak s termínem *funerální* tak *sepulkrální*. Zatímco *funerální*, od latinského *funus*, označuje náležitosti pohřební (pohřební štíty, arma, castrum doloris, ale i náhrobek, pohřební rituály či literaturu) a odsud se stal povšechným výrazem označujícím pohřební kulturu, výraz *sepulkrální* od latinského *sepulcher* se vztahuje přímo k hrobu, a tudíž k předmětům *hrobovým* (tedy zejména k náhrobkům a rakvím a není zcela jasné, zda sem počítat např. epitafy, které se na pohřební místo nevážou či pohřební štíty, které byly sice použity v pohřebním průvodu, následně ale byly např. zavěšeny u hrobu). Výraz *sepulkrální* tak chápeme jako zpřesnění výrazu *funerální*.

²³ Např. příslušná hesla u BLAŽÍČEK, Oldřich J. – ZENGER, Zdeněk Maria a kol.: *Slovník památkové péče: terminologie, morfologie, organizace*, Praha 1962, BLAŽÍČEK, Oldřich J. – KROPÁČEK, Jiří: *Slovník pojmů z dějin umění*, Praha 1991 či BALEKA, Jan: *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*, Praha 1997.

²⁴ Konference pořádaná 6.–7. listopadu 2019 na ÚDU AV ČR. Úvodní slovo ke kulatému slovu dne 7. 11. doc. PhDr. Jiří Roháček, CSc.

jednotlivé monumenty co nejpřesněji, ve druhé vidíme použití spíše povšechných, zastřešujících názvů.

Pro německou tradici hovoří to, že je nám z mnoha důvodů bližší, navíc nabízí vodítko v německo-rakouském editorské podniku *Die Deutsche Inschriften*. Jeho svazky, vycházející od roku 1942, zahrnují oblasti Německa, Rakouska a Jižního Tyrolska a kladou si za cíl zachytit veškeré německé a latinskojazyčné nápisy primárně do roku 1650. *Die Deutsche Inschriften* mají svůj vlastní web,²⁵ kde je možné vyhledávat v katalogu nápisů či přímo nahlížet do některých svazků, které již prošly digitalizací. Díky systematickému zachytávání nápisů tak tento podnik logicky přinesl i soubor terminologie k nositelům nápisů, v našem případě k funerálním památkám. Tento soubor je nesmírně bohatý a diferencovaný tak, aby byl schopen zachytit veškeré formy i nuance, které tyto památníky mohou mít. Setkáváme se tak s termíny jako (řazeno abecedně): Baldachingrab, Deckplatte, Denkmäler, Epitaph, Freigrab, Grabdenkmal, Grabmal, Grabplatte, Grabstein, Grabstele, Grabtafel, Grufttafel, Hochgrab i Kastenhochgrab, Kastentumba, Memorienstein, Nischengrab, Sarg, Sargtafel, Sarkofag, Stützentumba, Tischgrab, Totenbrett, Totengedächtnismal, Totenmal, Totenschild, Tumba, Wanddenkmal, Wandgrab.

Naproti tomu anglické prostředí volí cestu jednoduchosti, ve které si velmi často vystačí s pouhým pojmem „monument“ zastřešujícím většinu funerálních památek. Pro použití tohoto systému hovoří právě jeho jednoduchost, kdy lze pojmem „monument“ zkrátka označit jakoukoli památku, aniž by se muselo – mnohdy i obtížně – hledat její přesné určení. To je problém zejména u kamenných epitafů, kde je mnohdy skutečně těžké odlišit, jedná-li se o dílo pohřební, tedy náhrobek, nebo „jen“ komemorativní, tedy epitaf. Ondřej Jakubec v tomto smyslu nedávno vznesl otázku, zda je úzkostlivé rozdělování pohřebních monumentů na náhrobky versus epitafy vlastně vůbec důležité,²⁶ a zda nejsou podobné klasifikace jen obsesí moderní vědy. Při pohledu na prameny totiž snadno naznáme, že mnoho z těch, kteří v raném novověku náhrobky a epitafy pořizovali či vytvářeli, mezi nimi rovněž nerozlišovali a pro funerální památky používali ve skutečnosti velmi málo pojmů.²⁷

²⁵ [online] <http://www.inschriften.net>

²⁶ JAKUBEC, *Kde jest, ó smrti*, s. 213.

²⁷ Viz např. JAKUBEC, *Kde jest, ó smrti*, s. 20 uvádí příklad Albrechta z Valdštejna, který pro generála Gottfrieda von Pappenheim a svého bratrance Bertholda z Valdštejna objednal „zwey Monumentum oder Epitaphia machen von weissen und rotten Marmel.“ Tyto památky ale měly být umístěny do podlahy kaple sv. Michala na Strahově, kde měly krýt vchod do podzemní krypty; jinými slovy vyznačovat místo posledního odpočinku obou jmenovaných. Naopak arcikníže Karel Štýrský požadoval v testamentu z 1. června 1584 zhotovit pro výzdobu hrobky a Knížecí kaple v Seckau „ein epitaphium oder grabstein“, viz BŮŽEK, *Smrt*, s. 213 a do třetice mosazná

Ani my se nedomníváme, že je nutné vždy od sebe jednotlivé památky odlišovat, a to speciálně v případě, kdy se sobě památky podobají formálně i stylově, nesou stejné poselství a často u nich neznáme ani pozadí jejich tvorby ani původní umístění. V práci se proto nezdráháme použít dostupnou terminologii k lepšímu popisu jednotlivých památek, nepovažujeme ji však za dogmatickou a v případě kamenných náhrobků a epitafů tyto popisujeme bez primární snahy mezi nimi rozlišovat.

Kapitola druhá a třetí pojednávají o vývoji funerální kultury a náhrobků v českém prostředí. Cílem obou kapitol je kontextualizovat pražské památky, a to jak v jejich vývoji, tak v jejich kulturním rámci. Kulturní vývoj Čech, a zejména Prahy za Karla IV., kdy město drželo krok s dobou a nacházely se v něm náhrobky na stejné úrovni jako v okolní Evropě, byl značně pozastaven a předefinován husitstvím. Revoluční odmítnutí přílišné zdobnosti a výpravnosti v umění se vztahovalo i na náhrobky. Před nákladnými sarkofágy a tumbami s efigií zesnulého byla dána přednost prostým znakovým náhrobním deskám, ačkoli i utrakvisté neváhali nákladné pomníky použít, pakliže vyhodnotili jejich symbolickou váhu, což dokazoval mimo jiné náhrobek Jana Rokycany v Týnském chrámu.

Husitská reformace měla obecně silný vliv na ne-rozvoj portrétního sochařství, čehož přímý důsledek je malý počet figurálních náhrobků v Čechách, a zejména v Praze v daném období. Pokud se s nimi na přelomu 15. a 16. století setkáváme, patří většinou zadavateli z katolického tábora. Kromě toho došlo na přelomu 15. a 16. století také k právnímu uzavírání jednotlivých stavů, což zvýšilo prestiž znakové, konkrétně heraldické funerální památky. V našem souboru pražských náhrobků a kamenných epitafů z let 1500–1650 tak máme 70 % monumentů znakových, 19 % figurálních a 11 % tvoří deska s nápisem.

Kapitola čtvrtá je pro práci pomyslným mezníkem, který představuje souměstí Prahy, neboť máme-li mluvit o funerální kultuře na příkladu hlavního města, pak je zcela nezbytné si tento prostor představit. Pražské souměstí vytvořilo v letech 1500–1650 svébytný prostor, silně formovaný husitskou tradicí, rudolfinským dvorem i stavovským odbojem, jehož etnická i konfesní situace byla v rámci Čech výjimečná. I proto kapitola popisuje Prahu jako prostor, nikoli jako „politické tělo.“

Konfesní situací města se blíže zabývá kapitola pátá, neboť náhrobek v raném novověku je vždycky do jisté míry produktem konfesního prostředí. Právě po podobě tohoto prostředí

nápisová deska, zavěšená na pilíři v katedrále sv. Víta, která evidentně nesloužila nikdy jinak než jako epitaf, o sobě uvádí, že je „hrobem.“

kapitola pátrá, zabývá se vírou a její demonstrací ve veřejném prostoru, a to především na příkladech pražských kostelů, kde v překvapivé míře fungovalo jejich zapůjčování si nejen mezi konfesemi evangelickými, ale také mezi konfesemi evangelickými a katolickými, takže lze předpokládat, že se v jednom kostele nakonec mohli potkat všichni vyznavači křesťanských směrů, o čemž svědčí příklad kostela sv. Máří Magdalény na Malé Straně. Pomyslnou samostatnou kapitolu pak tvoří přímo evangelické kostely, jejichž oficiální vznik umožnilo vydání Rudolfova majestátu. Na multikonfesiálním prostředí Prahy si lze velmi dobře klást otázku, do jaké míry jsou památky ovlivněny evangelickou či katolickou ikonografií či jak naopak odráží „nadkonfesiální křesťanství.“ Ukazuje se, že kultura pražských funerálních památek má blíže k druhé skutečnosti a konfese hraje na náhrobcích jen malou roli.

Náhrobky jako takovými a jejich kulturou se zabývají kapitoly šest a sedm. Z výzkumu v kapitole šest vyplývá, že ročně mohlo v Praze umírat asi 800–3 000 lidí (při počtu obyvatel 20 000–60 000), kteří mohli vybírat zhruba z 200 pohřebních míst. Kapitola sedmá pak studuje monumenty na těchto místech uložené, a to optikou nastíněnou v kapitole tři. Kvůli detailnějšímu zpracování však nemůže zcela sledovat její strukturu. Pro přehlednost uvádí závěry ve formě grafů.

Z těch mimo jiné vyplývá, že naprostou většinu pražských náhrobků a kamenných epitafů tvoří náhrobníky neboli náhrobní desky či kamenné epitafy. Ačkoli důsledné rozlišování mezi náhrobkem a kamenným epitafem nepovažujeme z hlediska jejich formálního významu za důležité, v některých případech se na základě jejich odlišností dá určit, o kterou památku se jedná. U epitafů je to především jejich nestandardní tvar a rozměr, který není použitelný jako krycí deska pro uzavření hrobového místa. Epitafy mají nezřídka podobu nápisových desek, vycházejí tedy ze své prapůvodní formy, kterou byl oslavný text. Nápis je často umístěn v architektonické konstrukci, případně využívá formy rozsáhlejší desky, často s nástavcem, která čteněji než náhrobek využívá klečící modlící se figuru u kříže. Příkladem takové figury je postava Jana st. Popela z Lobkovic v chrámu sv. Víta, (†1569, dílo dokončeno 1594), která tvoří jediný příklad volně stojící skulptury v celém našem fondu, nepočítáme-li sochu Brigity, jejíž původ i význam je nicméně dodnes nejasný. Ve fondu také nemáme jezdecké pomníky, typické pro Itálii a v Čechách spíše polovičatě zastoupené rožmberským jezdcem. V souboru se nenachází ani figura demi-gisanta, byť jsme informováni o tom, že v takové pozici chtěl původně Alexander Colin na náhrobku ztvárnit Ferdinanda I. a Annu Jagellonskou. Také poloviční reliéf, oblíbený v této době na Moravě, máme zachycen jen na poničeném náhrobku Kateřiny z Plavče (†1575).

V pražském prostředí také chybí výrazné rodinné památníky, ať už se jedná o manželské dvojnáhrobky jaké známe např. z Telče, či rodinná mauzolea jako jsou např. ta redernská ve Frýdlantu. Colinovo mauzoleum je tu výjimkou, kterou tvoří monument panovnický, stojí tedy poněkud mimo tento proud. Přesto je i ono pojato ve velmi konzervativním duchu a v kontextu sepulkrálních monumentů ostatních evropských monarchů působí nevýrazně. Jinak však v Praze nenacházíme „tradiční“ memoriální galerie, neboť zde neexistovala možnost vyhradit rodině alespoň jeden komplexní pohřební prostor např. v kostelní kapli. Naopak, v jednom prostoru bývají pohřbeni členové různých rodin, a rodová reprezentace se tak nemůže rozvíjet v potřebném kontextu. Při nejlepší vůli nacházíme v pražských svatostáncích rodová „mikropohřebiště,“ kde se kumulují funerální památky jednoho rodu z určitého období tak, jako je tomu např. u Adama z Ditrichštejna (†1590) v chrámu sv. Víta.

Na závěr tudíž konstatujeme, že Praha jako pohřební prostor má velmi odlišný charakter od klasických rodových pohřebišť. Typická je pro něj existence výjimečných solitérů, jakým je např. tumba Vratislava z Pernštejna (†1582) nebo epitaf Jana st. z Lobkovic, či rodových mikropohřebišť, celkově je však paleta typů i figur pražských památníků naopak chudší než fondy jinde v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, jehož vratislavská produkce se řadí k evropským špičkám.

Protože Praha nebyla prostorem pro rodinné tradice, vzpomínání a opanování veřejného prostoru se zde dosahovalo jinými prostředky, než byly rodinné nekropole. Častým řešením byla pohřební slavnost v hlavním městě, která ovládla veřejný prostor nejen obřady v kostele, ale především smutečním průvodem, který vyprovodil zesnulého z města na panství k vlastnímu pohřbu, jako tomu bylo v případě Viléma z Rožmberka.

Co se týče podoby samotných funerálních památek, jejich typickým zástupcem je znakový náhrobník provedený z červeného mramoru – 97 % památek v našem fondu je kamenných, nejčastěji mramorových. Relativně malou část, zvláště v porovnání s jinými evropskými zeměmi včetně Rakouska, tvoří monumenty kovové.

Nápisovými jazyky jsou čeština (44 %), latina (43 %) a němčina (9 %), případně jejich kombinace. Ačkoli čeština vychází v absolutních číslech jako jazyk vedoucí, do této pozice se dostala až na přelomu století. Jazyky národnostních menšin, které tvořily v rudolfínské Praze sice malou, ale význačnou část obyvatelstva, se až na jediný případ do nápisového fondu nepropsaly.

S použitým jazykem souvisí i nápisové písmo. Nejčastěji používaným typem je kapitála (58 %) používaná pro všechny jazyky, následuje gotická minuskula (25 %) a fraktura (14 %) používané pro jazyky národní, objevuje si i humanistická minuskula (2 %) a kapitála s raně humanistickými prvky (1 %) v případě latiny.

Co se týče vyjádření náhrobku, u mužů se slovem i obrazem akcentuje jejich urozenost a statečnost (zbroj, zbraně), u žen jejich zbožnost (konzervativní oděv), u dětí jejich nízký věk (zavinovačky, dívčí šatečky) a talent, který mohl být rozvinut. Identifikace je vyjádřena pomocí titulů, funkcí a rodinných příslušníků, což je častější u žen a dětí. Jsme však svědky i sebeidentifikace prostřednictvím rodného města nebo země, což tvoří zajímavý příspěvek do diskuse ohledně nacionálního cítění v předmoderní době.

Jak už jsme konstatovali výše, konfese hraje na náhrobcích jen malou roli. Svým způsobem je vyjádřena již umístěním památky – nejprestižnější katolické svatostánky byly na Hradčanech chrám sv. Víta či Strahovský klášter, na Malé Straně pak kostel sv. Tomáše s augustiniánským klášterem. Naopak oblíbená evangelická místa se nacházela spíše na opačném břehu Vltavy, a tvořil je Týnský chrám na Starém Městě či kostel sv. Jindřicha a Kunhuty nebo kostel sv. Štěpána na Novém Městě pražském. Zatímco nekatolíci si v případě pohřbu mohli vybrat z více možností, katolíci byli limitováni kláštery či klášterními kostely, neboť ty jediné (a zdaleka ne všechny), byly po husitských válkách v jejich držení.

Jinak však pražské památky konfesní rozměr téměř nemají. Konfese je na nich jen výjimečně vyjádřena adresně (ať už slovem, např. „katolický“, či vizuálně, např. pomocí zobrazeného růžence), daleko spíše je v náznacích. Ani ty však nemusí být jednoznačné. Rozžehnavací formule, která se obrací na kolemjdoucího, od kterého vyžaduje modlitbu, se za celé období vyskytuje jen v 6 % případů, v období před rokem 1627 dokonce jen ve 4 %. U populace, která byla před rokem 1627 katolická jen z 10–15 % to snad tolik nepřekvapí, výzvy k modlitbě se však vyskytují i v evangelických svatostáncích, jakou byla Betlémská kaple či kostel sv. Jindřicha.

Tyto případy nám ukazují věroučnou i konfesní propustnost jednotlivých denominací, která byla pro Prahu typická. Multikonfesní situace, před Rudolfovým majestátem sice nelegální, ale tolerovaná, vedla k vzájemné spolupráci a výpomoci mezi zejména evangelickými konfesemi, jak už jsme poukázali na případu „půjčování si“ kostelů.

Podobná multikonfesní situace jako by se odehrávala i na hřbitovech a náhrobcích. Není těžké najít vizuálně nesmírně skromné náhrobky katolických umělců (Ulrico Aostali), stejně jako

prosbu o modlitbu za duši u evangelického náhrobku (příslušníci rodiny Karyků). V mnoha případech je jasné, že dílny, které náhrobky tvořily, je tvořily nezávisle na vyznání. U movitějších vrstev se oblíbené motivy kopírovaly z grafických knih předloh, u masové produkce především levnějších znakových náhrobků se často užívalo jednoho osvědčeného vzoru, který kamenická dílna používala víceméně opakovaně, jak je patrné např. při srovnání náhrobků z Betlémské kaple, a kameníci si ani nemuseli být vědomi textu, který vytesávají.

Náhrobky a epitafy jsou si podobné i svými formulacemi, které jsou do jisté míry více než osobou zesnulého ovlivněny výběrem jazyka, jakkoli referenční je zde samozřejmě již samotná jazykové preference. V rámci jednotlivých jazykových skupin si jsou však nápisy podobné, obsahují stejný slovosled i stejné formulace, ačkoli reprezentují různé jedince. Mnohdy stírají veškeré rozdíly mezi svými nositeli. Samozřejmě jsme nečekali, že by nápisový formulář náhrobků měl konfrontační charakter, míra jejich propustnosti nás však přeci jen poněkud překvapila. Pražské funerální památky z let 1500–1650 tak zcela zapadají do obrazu multikonfesního města, jehož identity jsou spíše multičetné než vyhraněné.

Technicky je práce rozdělena do sedmi kapitol, které dohromady tvoří pyramidu, ve které se postupuje od obecného ke konkrétnímu. Každá kapitola se snaží o obecné popsání problematiky a následně zaostřuje na vybraný aspekt formou krátkých exkurzů. Exkurzní podstatu mají i obrázky v textu, které zpravidla doplňují text hlavní. Obrázky a materiály pro text spíše ilustrační či doplňkové jsou uvedeny na konci práce v přílohách.

Zcela vědomě bylo také v práci přikročeno k porušení pravidla, které upřednostňuje citace cizojazyčných textů v hlavním textu a jejich překlady spolu s bibliografickou poznámkou v poznámkách. Tato praxe nám nepřišla ku prospěchu věci, vzhledem k častým a jazykově rozličným citacím by dle našeho názoru text zbytečně zatížila, zneřehlednila a narušila jeho plynulost. Originál se proto v hlavním textu používá jen výjimečně, vyžaduje-li si to charakter sdělení (např. srovnání českého, německého a latinského nápisu) a máme-li pocit, že sebelepší překlad do češtiny by nedokázal vystihnout podstatu originálu.

Podobně jsou i některé texty náhrobních nápisů jen parafrázovány, ovšem pouze v případě, že dokreslují některý z popisovaných jevů – plné znění nápisu je pak vždy uvedeno v poznámce

pod čarou. V ostatních případech dochovaných náhrobních nápisů jsou tyto citovány přesně a zapsány dle zásady transkripce formulované Jiřím Roháčkem:²⁸

(abc) rozvedení zkratek – *d(omi)n(u)s*

[...] přibližný počet ztracených písmen zastupují tečky – *d[...]*aus**

[---] přibližný počet ztracených písmen nelze zjistit nebo chybí část nápisu – *ve[---]*aus**

[abc] ztracený text, lze doplnit podle kontextu – *d[omi]*nus**

[abc]^a ztracený text, lze doplnit podle jiného zdroje (sekundární dochování)

< ... > úmyslně ponechané volné místo

/ konec řádky

= / = originální rozdělovací znaménka slov všech tvarů

²⁸ ROHÁČEK, Jiří: *Epigrafika v památkové péči*, Praha 2007. K problematice správného zachycení epigrafické památky též CHLÍBEC, Jan – ROHÁČEK, Jiří: *Sepulkrální skulptura Jagellonského období v Čechách*, Praha 2011. Podobně POJSL, Miloslav: *Sepulkrální památky na Moravě a ve Slezsku do roku 1420*, Olomouc 2006 či ediční podnik *Corpus inscriptionum Bohemiae*. Ze starších prací viz FLODR, Miroslav: *Zásady popisu středověkých a novověkých epigrafických památek*, SPFFBU C 21–22, Brno 1975, s. 167–174 či HEJNIC, Josef: *Náhrobky v Lapidariu Národního musea*, in: Sborník národního musea v Praze, ř. A, sv. XIII, č. 4, Praha 1959, s. 141–220 + 18 stran obrazové přílohy.

Soupis použité literatury a dalších zdrojů:

Prameny:

AHMP, Sbíрка grafiky:

- Sig. G 1
- Sig. G 3
- Sig. G 6
- Sig. G 12–20
- Sig G 27
- Sig G 32
- Sig. G 33
- Sig. G 909
- sig. G 3675
- sig. G 3690
- sig G 3732

AHMP, Sbíрка matrik:

- MIK N101Z1
- HŠ N1Bo1Z1a
- JAK N1bZ1a ; JAK ZbO1b
- HV Z1
- JCH Z1 ; JCH Z2, JCH Z3 ; JCH Z4 ; JCH Z5

AHMP Sbíрка fotografií

MZA Brno, fond G 140:

- ka 292: inv. č. 887, inv. č. 888
- ka. 352: inv. č. 1494, inv. č. 1495
- ka. 303: inv. č. 1012, inv. č. 1013, inv. č. 1014, inv. č. 1015

Mapová sbírka PřF UK, sig. 321/24

NA Praha, fond ŘA

- ka 180, č. 197
- ka 76, č. 48

NA Praha, fond ŘA – listiny, sign. 140

NA Praha, fond 98 (čísla kartonů neodpovídají inventáři, proto uvádíme pouze inv.č.):

3, 4, 6, 11, 27, 28, 42, 45, 51, 54, 71, 75, 92, 114, 118, 120, 146, 149, 156, 159, 160, 165, 173, 185, 193, 213, 223, 234, 289, 291, 295, 298, 308, 342, 344, 349, 352, 371, 384, 392, 399, 435, 436, 441, 489, 501, 507, 509, 511, 543, 546, 548, 550, 558, 566, 587, 610, 613, 624, 650, 670, 672, 684, 692, 701, 711, 720, 731, 742, 745, 757, 763, 770, 783, 801, 805, 809, 812, 816, 841, 872, 884, 887, 888, 891, 895, 918, 932, 934, 936, 948, 966, 985, 987, 1001, 1021, 1038, 1061, 1072, 1111, 1152, 1161, 1171, 1198, 1201, 1206, 1207, 1209, 1212, 1224, 1248, 1250, 1272, 1275, 1291, 1295, 1296, 1299, 1308, 1312, 1324, 1335, 1340, 1348, 1349, 1390, 1405, 1414, 1421, 1428

Národní muzeum, Historická sbírka, fond Sochy a fragmenty architektury z kamene

NPÚ ÚOP v Praze:

Kostel sv. Jana v Oboře

- HEJRETOVÁ, Daniela – KROULÍKOVÁ, Kateřina – BERÁNEK, Jan – KYNCL, Tomáš: *Malá Strana, Šporkova čp. 322/III. Doplnkový stavebně historický průzkum Prahy*. Inv. č. 2/10-5/10.

Kostel sv. Kateřiny

- LÍBAL, Dobroslav a LANCINGER, Luboš a REML, Lubomír. *Stavebně historický průzkum - I. etapa: Dějiny objektu*. Praha, 12.1979, sig. P/105A
- Zaměření stávajícího stavu - Rekonstrukce věže. Praha, 09.1977, sig. Z/29
- *Zaměření stávajícího stavu*. Praha, 12.1987, sig. 29

Kostel sv. Máří Magdalény

- RYKL, Michael. Hlubkový stavebně historický průzkum pozůstatků bývalého kostela sv. Maří Magdaleny. Praha, 06.2004, sig. N/51

Kostel sv. Mikuláše

- *Kostel sv. Mikuláše, Staroměstské nám. 31, Praha 1*. Praha, 12.2014, Sig. P / 224 (stavebně historický průzkum)

Kostel Nanebevzatí Panny Marie na Karlově

- *Dokumentace z otevřených krypt kostela Nanebevzetí Panny Marie v Praze na Karlově*, sig. F/23
- *[Praha 2 – Nové Město, Boženy Němcové, Sokolská, Horská, Ke Karlovu, kostel Panny Marie a sv. Karla Velikého na Karlově, interiér, dlažba, krypta]*, sig. F/193
- HORYNA, Mojmír et al. *Stavebně historický průzkum Prahy*. Praha, 06.1972, sig. P/108
- LÍBAL, Dobroslav a MUK, Jan a LANCINGER, Luboš. *Stavebně historický průzkum Prahy*. Praha, 09.1980, sig. P/104
- LÍBAL, Dobroslav a HORYNA, Mojmír. *Zaměření čp. 453/II*, 06.1972, sig. Z 159

Kostel Panny Marie na Trávničku

- LÍBAL, Dobroslav a NOVOSADOVÁ, Olga. *Stavebně historický průzkum Prahy*. Praha, 12.1983, sig. P/105A
- *Stavebně historický průzkum*. Praha, 2014, sig. P/228

Kostel sv. Šimona a Judy

- HEROUTOVÁ, Marie a LÍBAL, Dobroslav a STACH, Eduard: *Praha - stavebně historický průzkum*, 12.1961, sig. P/33

- ŠPAČEK, Ladislav: Zpráva o sledování výkopu v zahradě nemocnice Na Františku. Praha, 12.1968, sig. N/6
- *Dokumentace nálezů*. Praha, 04.1959, sig N/6

ÚDU AV ČR, v. i. i. Oddělení dokumentace, Sběrka plánové dokumentace:

- SPD 4767
- SPD 4768
- SPD 4769

Staré tisky:

BALBÍN, Bohuslav: *Miscellaneorum historicorum regni Bohemiae Decas II. Liber I.*, Pragae 1687.

FENDT, Tobias: *Monumenta sepulcrorum cum epigraphis ingenio et doctrina excellentium virorum: alliorumque tam prisci quam nostri seculi memorabilium hominum de archetypis expressa*, [Vratislav?] 1574.

HAMMERSCHMIDT, Jan Florián: Prodrumus gloriae Pragenae, Praha 1723.

JESCHKE, Augustinus: *Ilias compendiosa: seu Synopsis originis antiquissimae ... Monasterii ac Ecclesiae S. Catharinae V. et M. in Neo-Urbe Pragensi*, Praha 1710.

KUNDMANN, Johan Christian: *Rariora naturae et artis item in re medica, oder Seltenheiten der Natur und Kunst, etc.*, Breslau und Leipzig, 1737

PAPROCKÝ Z HLOHOL A PAPROCKÉ VŮLE, Bartoloměj: *Diadochos (...)*, Praha 1602.

PAPROCKÝ Z HLOHOL A PAPROCKÉ VŮLE, Bartoloměj: *Zrcadlo slavného Markrabství moravského (...)*, Olomouc 1593.

Processus aneb vypsání slavného pohřbu, dobré a vzáctné a na paměti urozeného Pána Pana Albrechta Václava Smiřického z Smiřic, na Náchodě, Rýzmburku, Škvorči a Kostelci nad Černými lesy, ct..., Praha 1616.

SCHALLER, Jaroslaus: *Beschreibung der königlichen Haupt und Residenzstadt Prag: sammt allen darinn befindlichen sehenswürdigen Merkwürdigkeiten. Bandt 1–4*, Prag 1794–1797.

Synodus Archidioecisana Pragensis. Habita ab Illustriss: & Reverendiss: Domino, D^{no}. Sbigneo Berka, Dei Et Apostolicae Sedis Gratia Archiepiscopo Pragensi, & Principe, Legato nato, &c. Anno a Christi Nativitate M. D. C. V. In Festo S. Wenceslai Principis Martyris, ac Patroni, Pragae 1650.

ŽALANSKÝ PHAËTON, Havel: De quatuor hominum novissimis to jest O čtyřech věcech, kteréž se nejposlednější jmenují, totiž: I. O Smrti, neb Smrtedlnosti naší. II. O Posledním Soudu. III. O Mukách Pekelných. IV. O Slávě nebeské a životu věčném, Praha 1615.

Vydané prameny:

AUGUSTIN – NOVÁKOVÁ, Julie (ed.): *O Boží obci: knih XXII*, Praha 1950.

CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ, Anna (ed.) – HUS, Jan: *Jan Hus a Betlemské poselství. Sv. 1 a 2*, Praha 1947.

DVORSKÝ, Ivan (ed.): *Paměti o školách českých: listář školství českého v Čechách a na Moravě od I. 1598 do 1616 s doklady starší i pozdější doby*, Praha 1886.

FUČÍKOVÁ, Eliška (ed.): *Tři francouzští kavalíři v rudolfínské Praze: Jacques Esprinchar, Pierre Bergeron, François de Bassompierre*, Praha 1989.

HARANT Z POLŽIC A BEZDRUŽIC, Kryštof a BOČKOVÁ, Hana (ed.): *Putování, aneb, Cesta z království českého do města Benátek, odtud po moři do země Svaté, země Jüdské a dále do Egypta a velikého města Kairu. Díl I*, Praha 2017.

KOLDINSKÁ, Marie a MAŤA, Petr (edd.): *Deník rudolfínského dvořana: Adam mladší z Valdštejna 1602–1633*, Praha 1997.

KOLÁR, Jaroslav (ed.): *Marek Bydžovský z Florentina. Svět za tři českých králů*, Praha 1987.

KOSMAS a HRDINA, Karel (ed.): *Kosmova kronika česká*, Praha 1950.

KRÁL, Pavel (ed.): *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550–1650*, České Budějovice 2001.

LAZAROVÁ, Markéta a LUKAS, Jiří (edd.): *Praha: obraz města v 16. a 17. století: soupis grafických pohledů = Prague: picture of the town in the 16th and 17th centuries: list of views*

on graphic art pieces = Prag: Stadtbild im 16. und 17. Jahrhundert: Verzeichnis graphischer Ansichten, Praha 2002.

MARSHALL, John: *Statistics of the British Empire: mortality of the metropolis: a statistical view of the number of persons reported to have died,(...)*, London 1837.

MORYSON, Fynes, TAYLOR, John a BEJBLÍK, Alois (ed.): *Cesta do Čech*, Praha 1977.

MORYSON, Fynes a KEW, Graham David: *Shakespeare's Europe Revisited: The Unpublished Itinerary of Fynes Moryson (1566–1630), Booke III, Chapter V a Booke IIII, Chapter II*, Birmingham 1995. Disertační práce obhájená na The University of Birmingham. Dostupné online:

<https://etheses.bham.ac.uk/id/eprint/3124/3/Kew95PhD3.pdf>

<https://etheses.bham.ac.uk/id/eprint/3124/4/Kew95PhD4.pdf>

PÁNEK, Jaroslav (ed.): *Václav Březan: Životy posledních Rožmberků I*, Praha 1985.

PÁNEK, Jaroslav (ed.): *Václav Březan: Životy posledních Rožmberků II*, Praha 1985.

RIPA, Cesare – BUSCAROLI, Piero (ed.) – ŠPAČEK, Jiří (ed.): *Ikonologie*, Praha 2019.

SLÁDEK, Miloš (ed.): *Vítr jest život člověka aneb život a smrt v české barokní próze*, Jinočany 2000.

SITA, Karel (ed.): *Jakoubek ze Stříbra: Betlemská kázání z roku 1416*, Praha 1951.

ŠIMEK, František (ed.): *Postilla Jana Rokycany*. Sv. 1 a 2, Praha 1928–1929 (=Sbírka pramenů českého hnutí náboženského ve století XIV. a XV.; sv. 16–17.).

ŠIMEK, František – KAŇÁK, Miloslav (edd.): *Staré letopisy české z rukopisu Křižovnického*, Praha 1959.

TEIGE, Josef (ed.): *Pražské příspěvky místopisné*, Praha 1911.

TEIGE, Josef (ed.): *Základy starého místopisu Pražského: (1437–1620). Oddíl I., Staré město pražské. Díl I*, Praha 1910.

TEIGE, Josef (ed.): *Základy starého místopisu Pražského: (1437–1620). Oddíl I., Staré město pražské. Díl II*, Praha 1915.

TEIGE, Josef (ed.): *Základy starého místopisu Pražského: (1437–1620). Oddíl I., Staré město pražské. Díl III – Formulář Staroměstský*, Praha 1910.

TOMEK, Václav Vladivoj (ed.): *Základy starého místopisu Pražského. Oddíl III. IV. V. Malá strana. Hrad pražský a Hradčany. Vyšehrad*, Praha 1872.

TOŠNEROVÁ Marie (ed.): *Popis Prahy z počátku 17. století v rukopise slezského cestovatele*, In: *Studie o rukopisech = Studien über Handschriften = Etudes codicologiques*, Praha: Archiv Akademie věd České republiky 32, (1997-1998 [vyd. 1999]), s. 117–136.

Literatura:

ADAMS, Ann – BARKER, Jessica (edd.): *Revisiting the monument: Fifty years since Panofsky's Tomb sculpture*, London 2016.

ARIÈS, Philippe: *Dějiny smrti I. Doba ležících*, Praha 2000.

ARIÈS, Philippe: *Dějiny smrti II. Zdivočelá smrt*, Praha 2000.

ASSMANN, Jan: *Smrt jako fenomén kulturní teorie*, Praha 2003.

AUGUSTIN: *O Boží obci: knih XXII. Díl I.*, překlad Julie Nováková, Praha 1950.

BACHSCHWELLER, Karin, Barbara von Rottal. *Der Versuch einer Biographie*, diplomová práce, Fakultät Historisch-Kulturwissenschaftliche, Universität Wien, Wien 2012. [online]: <https://phaidra.univie.ac.at/open/o:1294043> [2-1-2023]

BALCÁREK, Pavel: *Kardinál František Dirichštejn 1570–1636: Gubernátor Moravy*, České Budějovice 2007.

BALEKA, Jan: *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*, Praha 1997.

BALOUNOVÁ, Helena: *Prosopografické poznámky k šlechtickému pohřebišti v Charvatcích*, *Epigraphica & Sepulcralia IV*, Praha 2013, s. 9–22.

BALOUNOVÁ, Helena: *Kurcpachovské pohřebiště ve Stvolínkách*, *Epigraphica & Sepulcralia VIII*, Praha 2019, s. 259–278.

- BARTOŠ, František, M.: *Jakoubkův projev o Táborech*, in: JSH 9, Tábor 1936, s. 29–34.
- BARESEL-BRAND, Andrea: *Grabdenkmäler nordeuropäischer Fürstenhäuser im Zeitalter der Renaissance 1550-1650*, Kiel 2007.
- BARTLOVÁ, Milena: *Pravda zvítězila. Výtvarné umění a husitství 1380–1490*, Praha 2015.
- BAŠTA, Petr – BAŠTOVÁ Markéta (aj): *Ars moriendi loretánské krypty. Z historie pohřbívání v kapucínských konventech*, Praha 2012.
- BAŤKOVÁ, Růžena (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy. Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha I)*, Praha 1998.
- BINSKI, Paul: *Medieval death: Ritual and Representation*, New York 1996.
- BIRABEN J.-N., BLANCHET, Didier: *Essay on the Population of Paris and its Vicinity Since the Sixteenth Century* (Population, 1-2, 1998), In: *Population, an English selection*, 11e année, n°1, 1999, s. 155–188.
- BLAŽÍČEK, Oldřich J. – ZENGER, Zdeněk Maria a kol.: *Slovník památkové péče: terminologie, morfologie, organizace*, Praha 1962.
- BLAŽÍČEK, Oldřich J. – KROPÁČEK, Jiří: *Slovník pojmů z dějin umění*, Praha 1991.
- BLAŽKOVÁ-DUBSKÁ, Gabriela: *Několik poznámek k archeologickému studiu novověkého pohřbívání v Čechách. (Úvod ke studiu novověkých pohřebišť na pražském hradě)*, Castrum Pragense, I.1, Praha 2005, s. 201–216.
- BOGAR, František Benedikt: *Milosrdní bratři*, Praha 1934.
- BOLDAN, Kamil: *Epitaf Půty Švihovského z Rýzmburka od Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic*, *Epigraphica & Sepulcralia III*, Praha 2011, s. 11–22.
- BRAVERMANOVÁ, Milena – LUTOVSKÝ, Michal: *Hroby, hrobky a pohřebiště českých knížat a králů*, Praha 2001.
- BRICHTOVÁ, Dobromila: *Zámek Mikulov*, Mikulov 2015².
- BURKE, Peter: *Eyewitnessing: The Uses of Images as Historical Evidence*, London 2001.

BŮŽEK, Václav: *Smrt a pohřby Ferdinanda I. a jeho synů. Repräsentace katolické víry, politické moci a dynastické paměti Habsburků*, Praha 2020.

BŮŽEK, Václav – MAREK, Pavel: *Smrt Rudolfa II.*, Praha 2015.

COHEN, Kathleen: *Metamorphosis of a Death Symbol: The Transi Tomb in the Late Middle Ages and the Renaissance*, Berkeley – Los Angeles – London 1973.

CORBY FINNEY, Paul (ed.): *Seeing beyond the Word. Visual Arts and the Calvinist Tradition*, Cambridge 1999.

CORVISIER, André: *Tance smrti*, Praha 2002.

CUMMINS, Neil: *Lifespan of the European Elite, 800–1800*, *The Journal of Economic History*, 77(2), 2017, s. 406–439.

ČEHOVSKÝ, Petr: *Figurální a erbovní náhrobky v moravsko-rakouském Podyjí kolem 1470–1560*, *Epigraphica & Sepulcralia IV*, Praha 2013, s. 55–71.

ČECHURA, Jaroslav: „Pokojníci pražští 1608.“ *Obráz multietnické každodennosti rudolfínské Prahy (nálezová zpráva)*, *Documenta Pragensia* 19, 2011, s. 75–80.

ČECHURA, Martin: *Duše nevinná stává se andělem. Dětské hroby jako prostředek komunikace mezi světem pozemským a záhrobním*, in: CHALUPOVÁ, Helena – JAROŠOVÁ, Eva: *Totenkultur: Umrlci a oživené hroby (=HOP 11, 1/2019)*, Praha 2019, s. 52–62.

ČERNÝ, Václav: *Vyslanec San Clemente a některé otázky rukopisné*, *Studie o rukopisech Sv. 5*, 1966, s. 145–169.

ČERVEKOVÁ, Miloslava: *Prameny rodu Doupovců z Doupova (Daupovec, Duppauer, Tuppauer, Tuppauer, Thupauver aj.) v průběhu českých dějin*, Litomyšl 2020.

DELUMEAU, Jean: *Hřích a strach. Pocit viny na evropském Západě ve 13. až 18. století*, Praha 1998.

DELUMEAU, Jean: *Strach na Západě ve 14.–18. století I. Obležená obec*, Praha 1997.

DELUMEAU, Jean: *Strach na Západě ve 14.–18. století I. Obležená obec*, Praha 1997.

DENSTEIN, Vladimír – KYBALOVÁ, Jana – DROBNÁ, Zoroslava: *Lapidarium Národního musea: sbírka české architektonické plastiky 11. až 19. století*, Praha 1958.

- DINZELBACHER, Petr: *Poslední věci člověka. Nebe, peklo, očištec ve středověku*, Praha 2004.
- DOBISÍKOVÁ, Miluše – KUŽELKA, Vítězslav – VELEMÍNSKÝ, Petr – STAREC, Petr: *Archeologická dokumentace v areálu bývalého hřbitova u kostela sv. Jindřicha na Novém Městě pražském*, Archaeologica Pragensia 13, Praha 1997, s. 173–181.
- DROZDOVÁ, Eva: *Antropologický výzkum Markéty Františky, hraběnky Ditrichsteinové*, Regiom 2006, Sborník regionálního muzea v Mikulově, Mikulov 2006.
- VAN DÜLMEN, Richard: *Bezectní lidé: O katech, děvkách a mlynářích*, Praha 2003.
- EDELMAYER, Friedrich, *Ehre, Geld, Karriere. Adam von Dietrichstein im Dienst Kaiser Maximilians II.* In: Friedrich Edelmayr – Alfred Kohler (eds.), *Kaiser Maximilian II. Kultur und Politik im 16. Jahrhundert (= Wiener Beiträge zur Geschichte der Neuzeit 19)*, Wien 1992, s. 109–142
- EKERT, František: *Posvátná místa král. hl. města Prahy: Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a náboženství v hlavním městě království Českého*, Sv. 1, Praha 1883.
- EKERT, František: *Posvátná místa král. hl. města Prahy: Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a náboženství v hlavním městě království Českého*, Sv. 2, Praha 1884.
- ERLL, Astrid – NÜNNING, Ansgar (Eds.): *A companion to cultural memory studies*, Berlin/New York 2010.
- FIALOVÁ, Ludmila et al.: *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha 1996.
- FIALOVÁ, Ludmila: *Epidemie zaznamenané v matrikách u sv. Jindřicha na Novém městě pražském v první polovině 17. století*, Documenta Pragesia XVI, Praha 2002, s. 227–334.
- FLODR, Miroslav: *Zásady popisu středověkých a novověkých epigrafických památek*, in: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity: řada historická (C), roč. 23–24, č. 21–22, Brno 1975, s. 167–174.
- FROLÍK, Jan: *Pohřebiště na II. nádvoří Pražského hradu*, Archaeologia Historica 38/1, 2013, s. 91–105.

FROLÍKOVÁ-KALISZOVÁ, Drahomíra: *Pokus o analýzu slovanského pohřebiště v Praze-Motole*, Památky archeologické 91, s. 201–249.

FUČÍKOVÁ, Eliška: *Rudolf II. a Praha: císařský dvůr a rezidenční město jako kulturní a duchovní centrum střední Evropy*, Praha 1997.

GANDALOVIČOVÁ, Šárka: *Mříž jako součást hrobového prostoru*, Epigraphica & Sepulcralia VI, Praha 2015, s. 139–160.

GAVENDA, Lukáš: *Náhrobní kameny pánů z Fictumu v Kadani a v Klášterci nad Ohří, Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách*. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.–26. listopadu 1999, Ústí nad Labem 2001, s. 249–266.

Gersdorfová, Zlata – Kubíková, Anna: *Rožmberské mauzoleum v českokrumlovském chrámu sv. Víta*, in: PÁNEK, Jaroslav – FUČÍKOVÁ, Eliška – GAŽI, Martin – LAVIČKA, Roman – PAVELEC, Petr – ŠIMŮNEK, Robert: *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011, s. 416–417.

GOETH, Mirjam: *Kindergrabmäler in Bayern vom ausgehenden Mittelalter bis zur Mitte des 17. Jahrhunderts*, Epigraphica & Sepulcralia VIII, Praha 2019, s. 43–56.

GORDON, Bruce – MARSHALL, Peter (eds.): *The Place of the Dead: Death and Remembrance in Late Medieval and Early Modern Europe*, Cambridge 1999.

GUYOMARCH, Pierre – VELEMÍNSKÝ, Petr – BRUŽEK, Jaroslav – LYNNERUP, Niels – HORÁK, Martin – KUČERA, Jan – LUND RASMUSSEN, Kaare – PODLIŠKA, Jaroslav – DRAGON, Zdeněk – SMOLIK, Jiří – VELLE, JENS: *Facial approximation of Tycho Brahe's partial skull based on estimated data with TIVMI-AFA3D*, Forensic Science International 292 (2018), 131–137.

HAJNÁ, Milena: *Šaty chodící. Každodennost a symbolika ve šlechtickém šatníku raného novověku*, České Budějovice 2016.

HAMRLOVÁ, Anna: *Renesanční náhrobek Anny Magdaleny Vencelíkové z Malovic v Kamenici nad Lipou – ojedinělé dílo na pomezí Českomoravské vysočiny*, Epigraphica & Sepulcralia VIII, Praha 2019, s. 187–204.

HANÁKOVÁ, Hana – STLOUKAL, Milan a kol.: *Pohřebiště kolem bývalého kostele sv. Benedikta v Praze*, Praha 1988.

HANULIAK, Milan: *Hroby pod náhrobnými kameňmi v 11.–14. storočí*, In: Slovenská archeológia: časopis Archeologického ústavu SAV v Nitře, 27, 1, 167–183.

HANULIAK, Milan: Problematika hrobov pod náhrobnými kameňmi v 11.–14. storočí na Slovensku, in: *Archaeologia historica* 3, s. 67–74.

HAUSENBLASOVÁ, Jaroslava: *Der Hof Kaiser Rudolfs II: eine Edition der Hofstaatsverzeichnisse 1576–1612*, Praha 2002.

HEJNIC, Josef: *Náhrobky v Lapidariu Národního musea*, in: Sborník národního musea v Praze, ř. A, sv. XIII, č. 4, Praha 1959, s. 141–220 + 18 stran obrazové přílohy.

HELFERTOVÁ, Jitka: *Castra doloris doby barokní v Čechách*, *Umění* 22, 1974, s. 290–306.

Historia Franciscana: katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604–2004), Praha 2004.

HLAVÁČEK, Petr: *Renesanční sochař Jörg Meyer z Kadaně*, *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách*. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.–26. listopadu 1999, Ústí nad Labem 2001, s. 235–247.

HLINOMAZ, Milan: *In margine k vyšebrodským náhrobníkům*, *Epigraphica & Sepulcralia* II, Praha 2009, s. 425–428.

HLINOMAZ, Milan: *K náhrobku Viléma z Rožmberka a pohřbům renesančních velmožů*, In: Václav Bůžek (ed.), *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků* (= *Opera historica* 3), České Budějovice 1993, s. 395–40.

HLINOMAZ, Milan: *K pohřbům barokních velmožů*, In: Václav Bůžek (ed.): *Život na dvorech barokní šlechty (1600–1700)* (= *Opera historica* 5), České Budějovice 2000, s. 531–534.

HLINOMAZ, Milan: *Náhrobky Berků z Dubé a nápisy v Zákupch*, *Epigraphica & Sepulcralia* VII, s. 159–174.

HLINOMAZ, Milan: *Náhrobníky a epitafy ve strahovské bazilice*, Praha 1998.

HLINOMAZ, Milan: *Některá sepulkrální curiosa a enigmata*, *Epigraphica & Sepulcralia* VI, Praha 2015, s. 487–494.

HLINOMAZ, Milan: *Problematika sepulkrálních památek českých a moravských cisterciáckých klášterů*, In: Časopis národního muzea, řada historická 162, 1993, č. 3–4, s. 86–98.

HLINOMAZ, Milan: *Unikátnost a autenticita vyšebrodské hrobky Rožmberků*, Epigraphica & Sepulcralia IV, Praha 2013, s. 169–186.

HLOBIL, Ivo: *Nástěnný náhrobník Burjana Osovského (1563) s podobiznou sochaře Mikuláše krka*, Epigraphica & Sepulcralia III, Praha 2011, s. 83–90.

HLOBIL, Ivo: *Nově ověřené dílo stavitele svatoštěpánského dómu ve Vídni Hanse Saphoye na Slovensku*, in: Bulletin Moravské galerie v Brně, č. 50, Brno 1994, s. 22–24.

Hlobil, Ivo: Sepulchrální skulptura, in: ARNOLD, Paul et al.: *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400–1550, III: Olomoucko*, Olomouc 1999, s. 366–384.

Hlobil, Ivo – Chotěbor, Petr: *Náhrobky přemyslovských panovníků v katedrále sv. Víta - memoriální funkce a sochařská imaginace*, in: KUBÍNOVÁ, Kateřina – BENEŠOVSKÁ, Klára (edd.): *Imago, imagines. Výtvarné dílo a proměny jeho funkcí v českých zemích od 10. do první třetiny 16. století. II*, Praha 2019, s. 340–367.

HOCKOVÁ, Helena: *Několik poznámek k náhrobku opata Slavka z Oseka*, Epigraphica & Sepulcralia IV, Praha 2013, s. 187–201.

HOLETON, David R.: *Fynes Moryson's Itinerary: A Sixteenth Century English Traveller's Observations on Bohemia, its Reformation, and its Liturgy, The Bohemian Reformation and Religious Practice, Vol. 5. Part 2*, Praha 2005, s. 390–391.

HOLÝ, Martin – MIKULEC, Jiří (edd.): *Církev a smrt. Institucionalizace smrti v raném novověku* (= Folia Historica Bohemica, Supplementum I.), Praha 2007.

HOJDA, Zdeněk: *Jak drahá byla smrt?* in: Documenta Pragensia XII, 1995.

HOJDA, Zdeněk: *Osvícenský příspěvek k dějinám veduty*, Umění 31, 1983, s. 468–471.

HOJDA, Zdeněk – KAŠPAROVÁ, Jaroslava: *Románská literatura v knihovnách staroměstských měšťanů v 17. století*, Documenta Pragensia 19, 2001, s. 85–100.

HORNÍČKOVÁ, Kateřina – ŠRONĚK, Michal (edd.): *In puncto religionis. Konfesní dimenze předbělohorské kultury Čech a Moravy*, Praha 2013.

HORNÍČKOVÁ, Kateřina – ŠRONĚK, Michal (eds.): *Umění české reformace (1380–1620)*, Praha 2010.

HORÁK, Petr: *Návrat „Nezdvořilého smrtohnáta“? Přežívání tradiční ikonografie v moderní sepulkrální praxi*, Epigraphica & Sepulcralia VII, Praha 2016, s. 241–250.

HOWARTH, David: *Images of rule: Art and Politics in the English renaissance, 1485–1649*, Berkeley and Los Angeles, 1997.

HRDINOVÁ, Martina: *Knihy účtů augustiniánského kláštera u sv. Tomáše v Praze z let 1611–1637 jako sekundární pramen k sepulkrálním památkám*, Epigraphica & Sepulcralia XII, Praha 2022, s. 285–320.

HRDLIČKOVÁ, Markéta: *Náhrobky z 1. Poloviny 17. století ve farních kostelích Nového města pražského*, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra PVH a archivního studia. Vedoucí práce Hojda, Zdeněk.

HRUBÁ, Michaela: *Pozůstalostní agenda královských měst severozápadních Čech jako pramen k poznání renesančního sochařství a malířství (Pozůstalost kameníka Vincenta Strašryby)*, *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách*. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.–26. listopadu 1999, Ústí nad Labem 2001, s. 53–82.

HRUBÁ, Michaela et al.: *Sola fide – Pouhou vírou: luterská šlechta na Ústecku a Děčínsku a její kulturní dědictví*. Katalog výstavy konané na zámku v Děčíně 25. dubna – 30. září 2018, Dolní Břežany 2019.

HRUBÝ, Petr: *Sepulkrální tvorba Andree Lorentze z Freibergu a jeho následovníků*, Epigraphica & Sepulcralia VII, Praha 2016, s. 113–128.

HRUBÝ, Petr: *Sepulkrální tvorba kadaňského sochaře Jörga Meyera*, Epigraphica & Sepulcralia II, Praha 2009, s. 49–63.

HUCZMANOVÁ, Andrea: *Společenské konvence a jejich vliv na sepulkrální plastiku Slezska první poloviny 16. století*, *Obrazy uctívané, obdivované a interpretované*. Sborník k 60. narozeninám profesora Jana Royta, Praha 2015, s. 288–313.

CHANDLER, Tertius – FOX, Gerald: *3000 years of urban growth*, New York, 1974.

CHLÍBEC, Jan: Bronzová sepulkrální plastika v Čechách od středověku do konce vlády Ferdinanda I., *Epigraphica & Sepulcralia VI*, Praha 2015, s. 91–104.

CHLÍBEC, Jan: Grafická předloha výjevu Nanebevstoupení Páně na epitaflu Floriána Griespeka z Griespachu, *Epigraphica & Sepulcralia VI*, Praha 2015, s. 471–474.

CHLÍBEC, Jan: *Italské typy funerálních monumentů v české a moravské sepulkrální skulptuře konce 15. – 17. století*, *Epigraphica & Sepulcralia III*, Praha 2011, s. 149–162.

CHLÍBEC, Jan: *Italští sochaři v českých zemích v období renesance*, Praha 2011.

CHLÍBEC, Jan: *K vývoji názorů Jana Rokycany na umělecké dílo*, Husitský Tábor 8, 1985, s. 39–58.

Chlíbec, Jan: Královské pohřby v katedrále v 15.–16. století, in: KUBÍKOVÁ, Kateřina – BENEŠOVSKÁ, Klára (edd.): *Imago Imagines. Výtvarné dílo a proměny jeho funkcí v českých zemích od 10. do první třetiny 16. století, II.*, Praha 2019, s. 368–377.

CHLÍBEC, Jan: Náhrobek Jana Hasištejnského z Lobkovic a místo pozdně gotické sepulkrální plastiky ve františkánských klášterních kostelech, In: *Umění XLIV*, 1996, s. 235–244.

CHLÍBEC, Jan: Náhrobek kancléře Ladislava ze Šternberka (1521) a úskalí figurálního sepulkrálního sochařství kolem roku 1600, *Epigraphica & Sepulcralia II*, Praha 2009, s. 65–74.

CHLÍBEC, Jan: *Náhrobky a epitafy Italů žijících v českých zemích v období 1500–1620*, *Epigraphica & Sepulcralia XIII*, Praha 2022, s. 155–176.

CHLÍBEC, Jan: *Nový podnět k diskusi o náhrobním monumentu Viléma z Rožmberka*, *Epigraphica & Sepulcralia IV*, Praha 2013, s. 203–210.

Chlíbec, Jan: Sepulkrální monumenty pozdního středověku v českých zemích a jejich sémantická funkce, in: KUBÍKOVÁ, Kateřina – BENEŠOVSKÁ, Klára (edd.): *Imago, imagines. Výtvarné dílo a proměny jeho funkcí v českých zemích od 10. do první třetiny 16. století, II.*, Praha 2019, s. 468–487.

CHLÍBEC, Jan – ROHÁČEK, Jiří: *Figure and Lettering. Sepulchral Sculpture of the Jagiellonian Period in Bohemia*, Praha 2015.

CHLÍBEC, Jan – ROHÁČEK, Jiří: *Monumenta mortis et memoriae: sepulkrální skulptura ve výtvarné kultuře českého středověku*, Praha 2022.

CHLÍBEC, Jan – ROHÁČEK, Jiří: *Sepulkrální skulptura jagellonského období v Čechách*, Praha 2011.

JAKUBEC, Ondřej: *Kde jest, ó smrti, osten tvůj? Renesanční epitafy v kultuře umírání a vzpomínání raného novověku*, Praha 2015.

JAKUBEC, Ondřej ed. a kol.: *Ku věčné památce: malované renesanční epitafy v českých zemích*, Olomouc 2007.

JAKUBEC, Ondřej: *Renesanční epitafy v českých zemích a jejich „konfesionalita“*, Epigraphica & Sepulcralia III, Praha 2011, s. 163–194.

JAKUBEC, Ondřej: *Vanished Words and Images: Memory Loss and the Sepulchral Monuments in the Czech Lands, circa 1600*, Epigraphica & Sepulcralia VIII, Praha 2019, s. 125–154.

JAKUBEC, Ondřej – MALÝ, Tomáš: Konfesijnost – (Nad)konfesijnost – (Bez)konfesijnost: diskuse o renesančním epitafu a umění jako zdroji konfesijní identifikace, In: *Dějiny – teorie – kritika* 7, č. 1, 2010, s. 79–112.

JANÁČEK, Josef: *Italové v předbělohorské Praze (1526–1620)*, Pražský sborník historický 16, 1983, s. 77–118.

JANOUSŠEK, Ivo: *Epitaf Viléma z Rožmberka v českokrumlovském kostele sv. Víta*, [online]. České Budějovice, 2013 [cit. 2021-06-09]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/mvjbnf/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Michal Šroněk, CSc.

JANOUSŠKOVÁ, Jana: *Dietrichštejnské pohřby ve svatovítské katedrále... aneb Jak první pohled mýlí*, Panorama. Členský věstník spolku klubu přátel výtvarného umění, 2007, s. 11.

JIRÁK, Matouš: *Obtíže typologické specifikace raně novověkých figurálních sepulkrálních památek*, Epigraphica & Sepulcralia III, Praha 2011, s. 195–207.

JIRÁK, Matouš: *Epitaf Kašpara Nusse (†1606) a jeho grafická předloha*, Epigraphica & Sepulcralia VIII, Praha 2019, s. 205–224.

KALINA, Pavel: *Praha 1437-1610: kapitoly o pozdně gotické a renesanční architektuře*, Praha 2011.

- KANTOROWICZ, Ernest, H.: *Dvě těla krále. Studie středověké politické teologie*, Praha 2014.
- KASÍK, Stanislav, MŽYKOVÁ, Marie a MAŠEK, Petr: *Lobkowiczové: dějiny a genealogie rodu*, České Budějovice 2002.
- KEPARTOVÁ, Jana: *Antika v nápisné kultuře českých zemí*, Epigraphica & Sepulcralia V, Praha 2014, s. 331–342.
- KILIÁN, Jan: *Anbanterovský epitaf z Kašperských hor a jeho objednavatel*, Epigraphica & Sepulcralia VII, Praha 2016, s. 129–158.
- KILIÁN, Jan: *Mělničtí zadavatelé renesančních náhrobníků*, Epigraphica & Sepulcralia II, Praha 2009, s. 75–92.
- KJÆR, Ulla: *Roskilde Domkirke. Kunst og historie*, København 2013.
- KLUČINA, Petr: *Zbroj a zbraně. Evropa 6.–17. století*, Praha – Litomyšl 2004.
- KOHÚTOVÁ, Mária: *Vývoj obyvatelstva na Slovensku v 16. a 17. storočí*, Trnava 2010.
- KOLOVRAT, Zdeněk: *Seznam pohřbených v hrobkách klášterního kostela P. Marie Sněžné v Praze*, Časopis rodopisné společnosti československé 1, 1929, s. 50–72.
- KOLOWRAT, Zdeněk: *Náhrobníky a epitafy v pražských kostelích*, Časopis rodopisné společnosti československé 3, 1931, s. 65–83.
- KOLOWRAT KRAKOWSKÝ, Zdeněk: *Náhrobníky a epitafy v pražských kostelích. Chrám P. Marie pod řetězem v Praze III.*, Časopis rodopisné společnosti československé 4, 1932, s. 10–17.
- KOLOWRAT-KRAKOVSKÝ, Zdeněk: *Seznam pochovaných v hrobkách klášterního kostela P. Marie, kaple loretánské a kostela Narození Páně na Hradčanech*, Časopis rodopisné společnosti československé, 7–8, 1935–1936, s. 36–39.
- Kořán, Ivo: *Renesanční sochařství v Čechách a na Moravě*, in: CHADRABA, Rudolf: *Dějiny českého výtvarného umění. II/1: Od počátků renesance do závěru baroka*, Praha 1989, s. 116–135.
- KOUDELA, Miroslav: *Mikulovský kostel sv. Václava v proměnách staletí*, RegioM: sborník Regionálního muzea v Mikulově, Mikulov 2007, s. 44–73.
- KRÁL, Pavel: *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004.

KRÁLÍKOVÁ, Michaela: *Pohřební ritus 16.–18. století na území střední Evropy*, Panorama antropologie, Brno 2007.

KRČEK, Jakub: *Nález raně barokních náhrobků v klášteře Teplá*, Epigraphica & Sepulcralia V, Praha 2014, s. 107–128.

KROFTA, Kamil: *Boj o konsistoř pod obojí v letech 1562 až 1575 a jeho historický základ*, Český časopis historický, 17, 1911, s. 28–57, 178–199, 283–303 a 383–420.

KUBEŠ, Jiří: Rosenbergica 3. Mezi hlavní městskou a venkovskou rezidencí. Komunikace Petra Voka z Rožmberka s pražskými hospodáři (1594–1611), in: Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice, Série C: Ústav jazyků a humanitních studií 9 (2003), Pardubice 2003, s. 43–53.

KUBÍKOVÁ, Anna: Rožmberský náhrobek v českokrumlovském kostele sv. Víta, In: BŮŽEK, Václav a kol: *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků* (Opera historica 3), České Budějovice 1993, s. 387–393.

KUBÍKOVÁ, Blanka: *Monumenta sepulcrorum*, Praha 2010.

KUDLÍKOVÁ, Martina: Sepulchra sub fornicibus: Středověké křížové chodby a jejich pohřební funkce, Epigraphica & Sepulcralia III, Praha 2011, s. 233–251.

KYBALOVÁ, Ludmila: *Dějiny odívání. Renesance*, Praha 2009.

LAI, Delin: *Searching for a Modern Chinese Monument: The Design of the Sun Yat-Sen Mausoleum in Nanjing*, in: Journal of the Society of Architectural Historians, vol. 64, no. 1, 2005, s. 22–55. JSTOR, www.jstor.org/stable/25068123. Accessed 2 Sept. 2021.

LE GOFF, Jacques: *Zrození očiště*, Praha 2003.

LEDVINKA, Václav – PEŠEK, Jiří: *Praha*, Praha 2000.

LIPOWSKY, Felix Joseph: *Urgeschichten von München. Band 11*, München 1815.

LÍVA, Václav: Kolik obyvatelů měla Praha před třicetiletou válkou a po ní, in: ČČH 42, 1936, s. 332–347.

LLEWELLYN, Nigel: *The Art of Death: Visual culture in the English death ritual c. 1500 – c. 1800*, London 1991.

LOCH, Jan: Heraldické památky v kostele sv. Jindřicha a Kunhuty v Praze, In: *Heraldická ročenka 2005*, Praha 2005, s. 3–90.

LOCH, Jan: Heraldické památky v kostele sv. Klimenta na Novém Města pražském a vzpomínka na vladyky z Hradešína, In: *Heraldická ročenka 2007*, Praha 2007, s. 75–94.

LOCH, Jan: Heraldické památky v kostele sv. Petra na Poříčí v Praze, In: *Heraldická ročenka 2006*, Praha 2006, s. 6–43.

LOCH, Jan: Kostel sv. Havla na Starém Městě pražském: náhrobníky a heraldické památky: (pohled do minulosti), Praha 2014.

LOCH, Jan: Kostel sv. Haštala na Starém Městě pražském: heraldické a sepulkrální památky, Praha 2020.

LOCH, Jan: *Náhrobníky a epitafy v chrámu Matky Boží před Týnem v Praze I – Staré Město*, Praha 2012.

LOCH, Jan: *Pražské náhrobníky hejtmanů panství Brandýs nad Labem*, In: *Heraldická ročenka 2014*, Praha 2014, s. 24–30.

LOCH, Jan: *Sepulkrální památky v chrámu Panny Marie Sněžné v Praze I – Nové Město*, In: *Heraldická ročenka 2013*, Praha 2013, s. 7–13.

LUKÁŠOVÁ, Eva – HYŤHA, Lukáš – KLAPETKOVÁ, Olga (edd.): *Podoby a příběhy. Portréty renesanční šlechty*, Kroměříž 2017.

LUSKA, Stanislav, *Španělská korespondence Adama z Ditrichštejna*, [online]. Brno, 2014 [cit. 2020-06-18]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/vq3z0/>. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Tomáš KNOZ.

MACEK, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526)*, Praha 1998.

MACUROVÁ, Zuzana – MÍCHALOVÁ, Zdeňka: *Historismus, konverze a rodová memorie v kostele Prozřetelnosti Boží v Šenově*, *Epigraphica & Sepulcralia VI*, Praha 2015, s. 249–262.

MALINOVSKÝ, Antonín F: *Heraldické památky v kostele svatého Martina Většího ve zdi na Starém Městě v Praze*, *Heraldická ročenka 2004*, Praha 2004, s. 137–154.

MALÍKOVÁ, Milena Critz: *Tombstones in St. Vitus cathedral in Prague. Master's Theses*, San Jose State University 1994. 849. DOI: <https://doi.org/10.31979/etd.2egx-cmsa> https://scholarworks.sjsu.edu/etd_theses/849 [12-5-2023]

MALÝ, Tomáš: *Smrt a spása mezi tridentinem a sekularizací. Brněnští měšťané a proměny laické zbožnosti v 17. a 18. století*, Brno 2009.

MALÝ, Tomáš – SUCHÁNEK, Pavel: *Obrazy očiště. Studie o barokní imaginaci*, Brno 2013.

MAREŠ, František: *Někdejší epitaphium Viléma z Rožmberka v chrámu Páně sv. Víta v Krumlově*, Památky archeologické 15, č. 1, 1890-1892, sloupec 21–26.

MAREŠOVÁ, Jana – MEZIHORÁKOVÁ, Klára a UHLÍKOVÁ, Kristina: *Akademické soupisy uměleckých památek*, Praha 2014.

MAŘÍK, Jan – ROHÁČEK, Jiří: *Ještě jednou a jistě ne naposledy k tzv. libickým stélám*, Epigraphica & Sepulcralia IV, 2013, s. 315–330.

MAUR, Eduard: *O počátcích a vývoji církevních matrik se zvláštním zřetelem k českým poměrům*, Historická demografie 3, 1969, s. 4–19.

MAUR, Eduard: *Základy historické demografie*, Praha 1983.

MENDELOVÁ, Jaroslava: *Obyvatelé Nového města pražského na přelomu let 1585–1586*, Documenta Pragensia 19, 2001, s. 81–84.

MIKULEC, Jiří: *Dobrá smrt na popravišti. Návodý na zacházení s odsouzcenci k smrti v katolickém „ars moriendi“ ze 17. století*, In: Chalupová, Helena – Jarošová, Eva: *Totenkultur: Umrlci a oživené hroby* (=HOP 11, 1/2019), Praha 2019, s. 109–126.

MORÁVEK, Jan: *Královské mausoleum v chrámu sv. Víta a jeho dokončení v letech 1565–1590*, Umění 1959, 7(1), s. 52–53.

MOZZATI, Tommaso: *Charles V, Bartolomé Ordóñez, and the tomb of Joanna of Castile and Philip of Burgundy in Granada: an iconographical perspective of a major royal monument of renaissance Europe*, in: *Mitteilungen Des Kunsthistorischen Institutes in Florenz*, vol. 59, no. 2, 2017, s. 174–201. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/26406042>.

MUCHKA, Ivan P.: *Náhrobky bratří Medků*, Epigraphica & Sepulcralia II, Praha 2009, s. 127–134.

MYSLIVEČKOVÁ, Hana: *Mors ultima linea rerum*, Olomouc 2013.

MYSLIVEČKOVÁ, Hana: Náhrobní deska Jindřicha Supa z Fulštejna (†1538) v kostele sv. Martina v Bohušově, *Epigraphica & Sepulcralia III*, Praha 2011, s. 303–322.

MYSLIVEČKOVÁ, Hana: Renesanční polofigurové náhrobní a komemorativní památky na Moravě. Vliv italského humanismu a renesance v moravské náhrobní sochařské tvorbě, *Vlastivědný věstník moravský* 49, č. 2, 1997, s. 158–166.

NACHTMANNOVÁ, Alena: *Mezi tradicí a módou. Odívání v Čechách od renesance k baroku*, Praha 2012.

NAVRÁTIL, Karel: *Osudy kostela, fary a školy u sv. Haštala v Starém Městě Pražském: s připojením životopisu, historických dat [sic] o ostatcích sv. Haštala, mučeníka, a pobožnosti k témuž svatému*, Praha 1861.

NAVRÁTIL, Karel: *Paměti hlavního kostela farního, fary a školy sv. Jindřicha a sv. Kunhuty v Novém Městě pražském*, Praha 1869.

NAVRÁTIL, Karel: *Paměti kostela Panny Marie na nebe vzaté a sv. Karla Velikého a bývalého královského kláštera řeholních kanovníků Lateranských sv. Augustina, nyní městské chorobnice, na Hoře Karlově v Novém městě Pražském*, Praha 1877.

NAVRÁTILOVÁ, Alexandra: *Narození a smrt v české lidové kultuře*, Praha 2004.

NECHVÁTAL, Bořivoj: *Dva raně středověké sarkofágy z Vyšehradu*, *Archaeologia historica* 26, 2001, s. 345–358.

NECHVÁTAL, Bořivoj – STRÁNSKÁ, Petra – SVĚTLÍK, Ivo: *Radiouhlíkové datování raně středověkého pohřebiště v Radomyšli u Strakonice*, *Archaeologia historica* 37, 2012, s. 497–505.

NEJEDLÝ, Vratislav: *Obrazoborecké tendence v českých dějinách 17. a 18. století: rozdíly a shody s husitským ikonoklasmem*, *Husitský Tábor* 8, 1985, s. 83–88.

NĚMEC, Igor: *Pohřbívání v rakvích u starých Čechů*, *Listy filologické/Folia philologica*, roč. 87, čís. 1 (1964), s. 67–75.

NEWON, Gill, SMITH, Richard: *Convergence or divergence? Mortality in London, its suburbs and its hinterland between 1550 and 1700*, *Annales de démographie historique*, 2013/2, n° 126, s. 17–49.

NORRIS, Malcolm: *Monumental Brasses: The Craft*, London 1978.

NOVOTNÝ, Antonín: *Ikonografie Prahy od konce XV. do polovice XIX. stol.*, Památky archaeologické 36, sv. 3–4, 1930, s. 219–257.

OBERHAMMER, Vinzenz: *Die Bronzestatuen am Grabmal Maximilians I.*, Innsbruck 1947.

ODEHNALOVÁ, Eva: Figurální náhrobníky orlovských ze Zástřizl v kostele sv. Jakuba Většího v Boskovicích, Památková péče na Moravě, 13/2007, s. 47–62.

Ohlidal, Anna: Kirchenbau in der multikonfessionellen Stadt: Zur konfessionellen Prägung und Besetzung des städtischen Raums in den Prager Städten um 1600, In: ISAIASZ, Vera, LOTZHEUMANN, Ute, MOMMERTZ, Monika, POHLIG, Matthias (Hg.): *Stadt und Religion in der frühen Neuzeit. Soziale Ordnungen und ihre Repräsentationen*, Frankfurt/New York 2007, s. 67–82.

OHLIDAL, Anna: Präsenz und Präsentation. Strategien konfessioneller Raumbesetzung in Prag um 1600 am Beispiel des Prozessionswesens, In: WETTER, Evelin (Hrsg.): *Formierungen des konfessionellen Raumes in Ostmitteleuropa*, Stuttgart 2008, s. 207–217.

OLMEROVÁ, Helena: *Výzkum votivního kostela s. Jana na Bojišti*, Staletá Praha 17, 1987, s. 71–82.

OMELKA, Martin: *Hřbitov u kostela sv. Jana v Oboře ve Šporkově ulici čp. 322/II na Malé Straně v Praze*, Staletá Praha XXV, č. 2 2009, s. 93–101.

OMELKA, Martin – ŘEBOUNOVÁ, Otakara: *Stav a perspektivy bádání novověkého pohřebního ritu v Čechách*, Archaeologica historica 42, 1, Praha 2017, s. 117–133.

OMELKA, Martin – STAREC, Petr: *Nové nálezy z areálu bývalého hřbitova u sv. Jindřicha na Novém městě pražském*, Archaeologica Pragensia 16, Praha 2002, s. 141–154.

OSZCZANOWSKI, Piotr: *Náhrobek Melchiora z Redernu – pomník křesťanského rytíře, Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách*. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.–26. listopadu 1999, Ústí nad Labem 2001, s. 139–189.

OTTOVÁ, Michaela – MUDRA, Aleš (eds.): *Mýtus Ulrich Creutz. Vizuální kultura v Kadani za Jana Hasištejnského z Lobkowicz (1469–1517)*, Litoměřice 2017.

OTTOVÁ, Michaela – ROYT, Jan: *Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě v době konfesních změn (1517–1594)*, Ústí nad Labem 2014.

PARMA, Tomáš, František kardinál Ditrichštejn a jeho vztah k římské kurii. Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve, Brno 2011.

PACOVSKÝ, Emil: *Veraikon: Edice grafická: Umělecká revue*, roč. 1, č. 4, Praha 1912.

PALMITESSA, James: *Revisiting the Habsburg Mausoleum in St. Vitus Cathedral in Prague*. *Austrian History Yearbook* (2021), 52, s. 102–117.

<https://doi.org/10.1017/S0067237821000114>

PANOFSKY, Erwin: *Tomb sculpture. Four Lectures on Its Changing Aspects from Ancient Egypt to Bernini*, New York 1964.

PANOFSKY, Erwin: *Význam ve výtvarném umění*, Praha 2014.

PÁNEK, Jaroslav: *Italové, Nizozemci a Němci v rudolfínské Praze – některé formy a problémy soužití*, *Documenta Pragensia* 19, 2001, s. 67–74.

PEIGNOT, Gabriel: *Choix de Testamens anciens et modernes, remarquables par leur importance, leur singularité ou leur bizarrerie, avec des détails historiques et des notes. Tome premier*, Paris, Dijon 1829.

PEŠEK, Jiří: *Development of Prague and its population in documents of the Archives of the city of Prague*, *Historická demografie* 14, 1990, s. 185–203.

PEŠEK, Jiří: *Obrazy, které „nebyly.“ Soukromý portrét v pražské měšťanské domácnosti doby předbělohorské*, *Mezi kulturou a uměním. Věnováno Zdeňku Hojdovi k životnímu jubileu*, Praha 2013, s. 77–85.

PEŠEK, Jiří: *Pražské knihy kšaftů a inventářů: příspěvek k jejich struktuře a vývoji v době předbělohorské*, in: *Pražský sborník historický* 15, Praha 1982, s. 63–92.

PETRÁŇ, Josef a kol.: *Dějiny hmotné kulury*, Praha 1985–1997.

PODHORSKÝ, Jan: *Mladohradištní hrobový inventář a stratigrafie pohřebiště Nesvětica, k. ú. Libkovic u Mostu*, [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2021-09-12]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/hdmkku/>. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Pavel Drnovský, Ph.D.

PODHORSKÝ, Jan: *Náhrobní kameny z raně středověkého pohřebiště v Nesvěticích*, [online]. Hradec Králové, 2015 [cit. 2021-09-12]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/b5ae8e/>. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Pavel Drnovský.

PODHORSKÝ, Jan – DRNOVSKÝ, Pavel: *Raně středověké náhrobníky z Čech*, *Archeologie ve středních Čechách* 21, 2017, 373–407.

PODLAHA, Antonín: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXVIII, Politický okres Vinohradský*, Praha 1908.

PODLAHA, Antonín: *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese mělnickém*, Praha 1899.

PODLAHA, Antonín a HILBERT, Kamil: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. Král. hlavní město Praha: Hradčany. I, Metropolitní chrám sv. Víta*. Praha 1906.

PODLAHA, Antonín a ŠITTLER, Eduard: *Chrámový poklad u sv. Víta v Praze. Jeho dějiny a popis: podílná kniha za rok 1902 a 1903*, Praha 1903.

PODLAHA, Antonín a ŠITTLER, Eduard: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XV, Politický okres Karlínský*, Praha 1901.

PODLISKA, Jaroslav – SVATOŠOVÁ, Sylvie – FLEK, František: *Archeologické objevy náhrobníků z Prahy a způsoby jejich dokumentace*, *Epigraphica & Sepulcralia V*, Praha 2014, s. 165–184.

POCHE, Emanuel, et al.: *Praha na úsvitu nových dějin (čtvero knih o Praze): architektura, sochařství, malířství, umělecké řemeslo*, Praha 1988.

POJSL, Miloslav: *Problém dochování sepulkrálních památek olomouckých biskupů a arcibiskupů*, *Epigraphica & Sepulcralia IV*, Praha 2013, s. 345–371.

POJSL, Miloslav: *Středověké sepulkrální památky bývalého cisterciáckého kláštera na Velehradě*, *Archaeologia Historica* 10, 1985, s. 423–438.

PRCHAL PAVLÍČKOVÁ, Radmila: *O útěše proti smrti. Víra, smrt a spása v pohřebních kázáních v období konfesionalizace*, Praha 2017.

PŘIKRYLOVÁ, Miroslava, WANNER, Michal, HORA, Josef, (edd): *Soupis vedut vzniklých do roku 1850. Svazek III/1, Archiv územně samosprávných celků, Sběrka grafiky Archivu hlavního města Prahy*, Praha 2013.

RICHARDSON, E. P.: *The tomb of William the Silent, by Emanuel Witte* in: Bulletin of the Detroit Institute of Arts of the City of Detroit, APRIL, 1942, Vol. 21, No. 7 (APRIL, 1942), s. 62–64.

Ročník Jednoty Svato-Vítské na rok (...), Praha 1863–1907.

ROHÁČEK, Jiří: *Epigrafika v památkové péči*, Praha 2007.

ROMPORTLOVÁ, Lucie: *Náhrobníky v areálu kostela Nanebevzetí Panny Marie v Plané u Mariánských Lázní*, Epigraphica & Sepulcralia VII, Praha 2016, s. 317–326.

RUYVEN-ZEMAN van, Zsuzsanna: *Drawings for Architecture and Tomb Sculpture by Cornelis Floris*, in: Master Drawings, 1992, Vol. 30, No. 2 (Summer, 1992), s. 185–200.

RYANTOVÁ, Marie: *Nová úvaha o rožmberském mauzoleu v Českém Krumlově*, Epigraphica & Sepulcralia VII, Praha 2016, s. 97–112.

RYBA, Bohumil: *Epitafy v kapli Betlemské*, Věstník Královské české společnosti nauk – Třída filosoficko-historicko-filologická, r. 1951, č. 4, Praha 1952.

RYBAŘÍK, Václav: *Epitafy a náhrobní kameny v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha v Praze: referenční přehled nejpočetnějšího a nejvýznamnějšího souboru českých sakrálních sepulkrálních památek k roku 2012*, Epigraphica & Sepulcralia IV, Praha 2013 s. 373–428.

RYWIKOVÁ, Daniela: *Speculum mortis: obraz Smrti v českém malířství pozdního středověku*, Ostrava 2016.

RÄDLE, Fidel: *Epitaphium – Zur Geschichte des Begriffs*, in: Koch, Walter (ed.): Epigraphik 1988, Wien 1990, s. 305–310.

ŘÍHOVÁ, Vladislava: *Mistr náhrobků rodiny Littwitzů v Moravské Třebové*, Epigraphica & Sepulcralia III, Praha 2011, s. 419–432.

SAFRTALOVÁ, Zuzana: *Sepulkrální památky jako pramen pro dějiny odívání*, Epigraphica & Sepulcralia IV, Praha 2013, s. 429–442.

SAMEK, Bohumil: *Umělecké památky Moravy a Slezska. Sv. 2 J–N*, Praha 1999.

SÉGUY, Isabelle, J.-N: *Biraben's Survey of the Population of France from 1500 to 1700. Presentation, Sources, Bibliography* (Population, 1-2, 1998). In: Population, an English selection, 11e année, n°1, 1999, s. 133–154.

SCHMITT, Jean-Claude: *Revenanti*, Praha 2002.

SCHULZ, Václav: *Rožmberské mausoleum v Českém Krumlově*, Věstník královské společnosti nauk, ročník 1904, číslo 7, Praha 1905, s. 1–10.

SCHEICHER, Elisabeth: *Kaiser Maximilian plant sein Grabmal*, in: Jahrbuch des Kunsthistorischen Museums Wien, Band 1, Wien 1999, s. 81–117.

SKIBIŃSKI, Franciszek: Early-modern Netherlandish sculptors in Danzig and East-Central Europe: A study in dissemination through interrelation and workshop practice, *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek (NKJ) / Netherlands Yearbook for History of Art*, 2013, Vol. 63, s. 110–135.

SKŘIVÁNEK, František: *Heraldické památky kostela Panny Marie pod řetězem Českého velkopřevorství Maltézských rytířů v Praze*, Praha 2002.

SVOBODA, Milan: *Redernský monument ve Frýdlantu v Čechách jako hmotný pramen pro poznání dějin posledních příslušníků frýdlantské linie Redernů*, *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách*. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.–26. listopadu 1999, Ústí nad Labem 2001, s. 191–215.

SVOBODA, Milan: *Rezidence pánů z Redernu na přelomu 16. a 17. století*, *Opera historica* 7, 1999, s. 201–222.

SVOBODA, Milan: *Sepulkrální památky nižší šlechty na Frýdlantsku v 16–18. století*, *Epigraphica & Sepulcralia* VI, Praha 2015, s. 161–176.

SVOBODA, Milan: *Utváření (sebe)prezentace křesťanského rytíře jako protitureckého bojovníka. Příklad Melchiora z Redernu (1555–1600)*, *HOP*, roč. 6, č. 2/2014, Praha 2014, s. 171–185.

STRAUSS, Felix F.: *The Two Tombs of Maximilian I.*, in: *The Historian*, vol. 9, no. 2, 1947, pp. 191–195. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/24436012. Accessed 10 Sept. 2021.

ŠEVČÍKOVÁ, Eva. *Vybavení měšťanských domácností v rudolfínské Praze*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Studium humanitní vzdělanosti - Historický modul. Vedoucí práce Zaoral, Roman.

ŠIKLOVÁ, Jiřina: *Vyhoštěná smrt*, Praha 2013.

ŠOLLE, Miloš: Kostel P. Marie na Budči (okr. Kladno) podle archeologického výzkumu v letech 1975–1980, *Památky archeologické* 82, s. 231–265.

ŠRONĚK, Michal: Hrobka Bukůvků z Bukůvky v Postřelmově u Zábřehu - její minulost a druhý život, *Epigraphica & Sepulcralia II* Praha 2009, s. 321–329.

ŠTĚPÁNEK, Pavel: Kapitoly z dějin česko-španělských kulturních styků a vztahů, Praha 2018.

ŠTĚPÁNEK, Pavel: *Poznámky k vybraným náhrobníkům Španělů 16. a 17. století v Praze*, *Epigraphica & Sepulcralia I*, Praha 2005, s. 217–233.

ŠTĚPÁNEK, Pavel: *Španělé v Praze 16. století*, *Documenta Pragensia* 19, 2001, s. 59–65.

ŠTÝBROVÁ, Miroslava: *Dějiny odívání. Boty, botky, botičky*, Praha 2009.

TOMEK, Václav Vladivoj: *Dějepis města Prahy. Díl VIII.*, Praha 1891.

TOMEK, Václav Vladivoj: *Dějepis města Prahy. Díl IX.*, Praha 1893.

TOMEK, Václav Vladivoj: *Dějepis města Prahy. Díl XI.*, Praha 1897.

TOMEK, Václav Vladivoj: *Dějepis města Prahy. Díl XII.*, Praha 1901.

TOMEK, Vladivoj: Heraldické památky chrámu sv. Kateřiny na Novém Městě pražském, In: *Heraldická ročenka 2007*, Praha 2007, s. 95–110.

TOMEK, Vladivoj: Náhrobník Mazanců z Frymburka a některé další heraldické památky kostela sv. Vojtěcha Většího na Novém Městě pražském In: *Heraldická ročenka 2007*, Praha 2007, s. 111–117.

TOMEK, Vladivoj – OULÍK, Jan: *Funerální a heraldické památky z kostela sv. Václava na Zderaze na Novém Městě pražském*, *Heraldická ročenka 2015*, Praha 2015, s. 23–80.

TUREK, Rudolf: *Výzkum v Libici nad Cidlinou v r. 1953*, *Archeologické rozhledy VI*, 1954, s. 797–804.

UNGER, Josef: *Kostnice a hrobka v kostele sv. Jakuba většího v Pohořelicích (okr. Břeclav)*, Pravěk: časopis moravských a slezských archeologů: Nová řada, č. 9, 1999, s. 417–422.

UNGER, Josef: *Pohřební ritus 1. až 20. století v Evropě z antropologicko-archeologické perspektivy*, (= Panoráma biologické a sociokulturní antropologie 25), Brno 2006.

URBANOVÁ-REMEŠOVÁ, Věra: *Pražské pozdně renesanční náhrobníky. 1570–1620*, disertace obhájená na FF UK 1925, sig. 2625.

URLICH, Petr (ed.): *Obchodní dům Prior/Kotva: historie, urbanismus, architektura*, Praha 2018.

VACKOVÁ, Jarmila: *Epitafní obrazy v předbělohorských Čechách*, Umění 17, č. 2, 1969, s. 131–156.

VAŇKOVÁ, Lenka – PILNÁ, Veronika: *Metodika datování a interpretace portrétů 16.–18. století pomocí historické módy*, Praha 2013.

VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy. Malá Strana*, Praha 1999.

VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy. Pražský hrad a Hradčany*, Praha 2000.

VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy. Staré Město, Josefov*, Praha 1996.

VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy: Velká Praha. 1, A-L*, Praha 2012.

VLČEK, Pavel (ed.) a kol.: *Umělecké památky Prahy: Velká Praha. 2, M-Ž*, Praha 2017.

VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan: *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997.

VOREL, Petr: *Velké dějiny země Koruny české VII.*, Praha-Litomyšl 2005.

VŠETEČKOVÁ, Zuzana: *Krátký příspěvek ke středověkým křížovým náhrobkům*, Epigraphica & Sepulcralia III, Praha 2011, s. 465–476

Výroční zpráva Jednoty pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta na Hradě pražském, Praha 1887–1947.

- WEISS-KREJCI, Estella: *Unusual Life, unusual Death and the fate of the corpse: a case study from dynastic Europe* in: Eileen M. Murphy (ed.): *Deviant Burial in the Archaeological Record*, Oxford 2008, s. 169–190.
- WENZEL, Kai: *Konfese a chrámová architektura. Dva luteránské kostely v Praze v předvečer třicetileté války. 1. díl*, Pražský sborník historický XXXVI, Praha 2008, s. 31–103.
- WENZEL, Kai: *Konfese a chrámová architektura. Dva luteránské kostely v Praze v předvečer třicetileté války. 2. díl*, Pražský sborník historický XXXVII, Praha 2009, s. 7–66.
- WINTER, Zikmund: *Život církevní v Čechách. Kulturně-historický obraz z XV. a XVI. století. Svazek první*, Praha 1895.
- WOITSCHOVÁ, Klára: *Nákresy sepulkrálních památek ve Wunschwitzově genealogické a heraldické sbírce*, Epigraphica & Sepulcralia III, Praha 2011, s. 501–523.
- YEGUAS I GASSÓ, Joan: *Testament de Ferran de Cardona-Aglesola i Requesens (1543)*, Quaderns de El Pregoner d'Urgell, 2017, n. 30, s. 75–98.
- ZAJIC, Andreas: *Grabdenkmäler des späten Mittelalters und der Frühen Neuzeit als Quelle adeliger Erinnerung und Medium adeliger Repräsentation*, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity: řada historická (C), č. 49, Brno 2002, s. 155–206.
- ZAJIC, Andreas: *Form und Funktion - unsystematische Bemerkungen zur Gestaltung von österreichischen Epitaphien des 16. Jahrhunderts*, Epigraphica & Sepulcralia II, Praha 2009, s. 387–407.
- ZIMMER, Jürgen: *Iosephus Heinzius. Architectus cum antiquis comparandus*, Umění 27, 1969, s. 217–246.
- ZITO, George V.: *A Note on the Population of Seventeenth Century London*, in: *Demography*, vol. 9, no. 3, 1972, s. 511–514.
- ZOUHAROVÁ, Soňa: *Epitafy v Karlovarském kraji v 16. a 17. století*, [online]. Brno, 2018 [cit. 2022-12-02]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/mb6u7/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Ondřej JAKUBEC.
- ŽUPANIČ, Jan – STELLNER, František – FIALA, Michal, *Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české*, Praha 2001.

Internetové zdroje:

<https://archive.org/>

<http://biblenet.cz/>

<http://biography.hiu.cas.cz/>

<https://capillarealgranada.com/>

<http://depositum.cz/>

<https://digi.ub.uni-heidelberg.de>

www.digitale-sammlungen.de

<http://documenta.rudolphina.org/>

<https://effigiesandbrasses.com>

esbirky.cz

www.fourthcentury.com

<http://genealogy.euweb.cz>

<https://gregorien.info/>

<https://www.gutenberg.org/>

<http://www.inschriften.net/>

jesuit.cz

jstor.org

<http://www.manuscriptorium.com/>

www.mbs-brasses.co.uk

<https://www.metmuseum.org/>

www.natur.cuni.cz

<https://www.onb.ac.at/>

pamatkovykatalog.cz

persee.fr

<https://www.pop.culture.gouv.fr/>

<http://www.praha-archeologicka.cz/>

<https://praha.aiscr.cz/>

<https://quod.lib.umich.edu/>

<https://roskilledomkirke.dk/>

<http://vb.uni-wuerzburg.de/>

www.wga.hu

www.wirtualnakatedra.pl/

www.znicenekostely.cz/

<http://zhola.com/praha/zanikleKostely/>

PUBLIKAČNÍ, AKADEMICKÁ A PEDAGOGICKÁ ČINNOST

Publikační činnost:

JAROŠOVÁ, Eva: *Adamum hic poni mandavit. Pražská pohřební praxe předbělohorské šlechty na příkladu Adama z Ditrichštejna*, [přijato, předpokládané vydání: *Epigraphica & Sepulcralia XIV*, Praha 2023]

ANDRESOVÁ, Klára – JAROŠOVÁ, Eva – KADLEC, Antonín – KESSLER, Vojtěch – MARTÍNEK, Jiří: *Nový dějepis pro SOŠ*, Praha 2022.

JAROŠOVÁ, Eva: *Supra sepulchrum mortui fac memoriam. Material funeral culture of the early modern period in Czech lands*, Ferdinand Kühnel-Maria Wakounig (edd.) *Europa Orientalis*, Universität Wien, Wien 2022, s. 71–92.

CHALUPOVÁ, Helena – JAROŠOVÁ, Eva (edd.): *HOP. Historie – Otázky – Problémy*, 11, 1/2019.

JAROŠOVÁ, Eva: *Památka nesmrtelná. Příspěvek k dějinám funerální kultury raného novověku optikou pražských náhrobků*, *Historie – Otázky – Problémy*, 2019, vol. 11, s. 27–42.

JAROŠOVÁ, Eva: *Tuoniova vlast věčná – podoby funerální kultury raného novověku ve Finsku: vybrané příklady z katedrály v Turku*, *Epigraphica & Sepulcralia* 6, Praha 2015, s. 225–248.

Zpracování hesel „Horčický“, „Hornick“, „Hozius“ a „z Horštejna“ pro Biografický slovník Historického ústavu AV ČR [v tisku].

Konferenční výstupy a veřejné přednášky:

7. června 2021 *King Pest & his theatre Europe: Plague epidemics in history with respect to Bohemia & Central Europe*. Online přednáška v rámci Wirth Alumni Network Central European Talks.
12. února 2021 *Jak se (už) nežilo v pozdním středověku (a raném novověku)*, online přednáška pro UV3, FF UK.
3. června 2019 *The grave speaking. The grave monuments as a means of communication: possibilities and limitations*. Konferenční příspěvěk, Canadian Society for Renaissance Studies Annual Congress v rámci

- Congress of the Humanities and Social Sciences 2019, 1.–3. června 2019, University of British Columbia, Vancouver, BC, Canada.
1. června 2019 *Qui haec legis... Salvation and damnation in the Early modern Czech society.* Konferenční příspěvek, Canadian Association of Slavists Annual Conference v rámci Congress 2019. 1.–3. June 2019, University of British Columbia, Vancouver, BC, Canada.
5. dubna 2019 *Hora incerta: Death and Dying in early-modern Bohemia.* Příspěvek v rámci workshopu, Czech and Slovak workshop, The University of Texas in Austin, Austin, Texas, USA
2. dubna 2019 *Hodie mihi, cras tibi. The funeral culture of the early modern period.* Veřejná přednáška pro SVU (Czechoslovak Society of Arts and Sciences) Edmonton, AB, Kanada
21. března 2019 *Memoria aeterna. Death and commemorative culture in the early modern Bohemia.* Veřejná přednáška v rámci Central European Talks series pořádaná Wirth Institute for Austrian and central European studies, University of Alberta, Edmonton, AB, Kanada.
3. září 2018 *Supra sepulchrum mortui fac memoriam. Material funeral culture of the early modern period in Czech lands.* Konferenční příspěvek, XII Annual Convention of the Austrian Centers, 1.–4. září 2018, Edmonton-Canmore-Lake Louise, AB, Kanada.
14. září 2017 Spolu s Mgr. Helenou Chalupovou garant a organizátor Kongresového panelu P 74 “Totenkultur” během 11. Sjezdu českých historiků 13–15. září, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, Česká republika
Konferenční příspěvek “*Mrtví až za hrob: Průběžné výsledky z výzkumu funerální kultury raného novověku*” dohromady s Mgr. Helenou Chalupovou

Stáže:

- 9/2018–9/2019 Wirth Institute for Austrian and Central European Studies
- University of Alberta, Edmonton, Alberta, Kanada
 - roční doktorské stipendium (Czech Doctoral Research Fellow)

- 10–12/2015 Ústav dějin umění, Akademie věd České republiky, v. v. i.
- pořádání fondu J. Krásy a spolupráce na projektu „Soupis sekundárních pramenů k epigrafickým a sepulkrálním památkám.“

Pedagogická činnost:

- 6/2023 *Habsburg Empire*, ECES FF UK
- anglickojazyčný kurz letní školy pro William & Mary college zaměřený na historii Habsburské monarchie
 - hlavní koordinátorka a přednášející
- 2023 – doposud *České reálie*, UBCKN FF UK
- kurz pro studenty Bohemistiky pro cizince zaměřený na české reálie a sociokulturní kompetence mluvčích
 - společně s PhDr. Vojtěchem Kesslerem, Ph.D.
- 2020 – doposud *Milestones of Older Czech history*, ÚČD FF UK
- anglickojazyčný kurz zaměřený na starší české dějiny (do r. 1848) pro výměnné studenty
 - společně s PhDr. Jakubem Izdným, Ph.D.
- 2015–2019 *Chapters in early Czech history*, ÚČD FF UK
- vnitřní grant FF UK, realizace anglickojazyčného předmětu pro výměnné studenty
 - od ak. r. 2017/2018 hlavní řešitelka

Členství v asociacích:

- Canadian Society for Renaissance studies
- Wirth Alumni Network
 - prezidentka výkonného výboru (President of the Executive board)